

SHINTOISM

Shinto Ẹ̀sìn àwọn ará Japan ni, ó sì ti ẹ̀ pàtàkì ní orílẹ̀-èdè náà láti ìgbà ìjímìjì ìtàn. Ó ní àwọn apá ìpilẹ̀şẹ̀ gégé bí ẹ̀sìn Hindu àti Buddhism, àti àwọn ará Kaldea pàápàá nítorí pé ìjòsìn wọn dá lórí ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ ẹ̀mí tàbí àwọn ọ̀rìşà. 'Pantheon' ti àwọn ọ̀rìşà yíi dún fún onírúurú apá ti ayé àdánidá, bí àwọn ẹ̀dá ọ̀run, ilẹ̀ ayé, àti ojú ojó.

Àwọn àşà náà ní àdúrà ọ̀pẹ̀ àti fífi àwọn nńkan ara ẹ̀ni rúbọ̀, bí ìhámọ̀ra tàbí aşọ tí n wá ìwẹ̀nùmọ̀ kúrò nínú ìwà ibi, ìwà ọ̀daràn, àti ẹ̀gbin.

Àwọn ẹ̀niyàn Japan mọ Ọ̀lọ̀run wọn sì nílò ọ̀lọ̀run kan, şùgbọ̀n wọn kò "di Ọ̀lọ̀run mú nínú ìmọ̀ wọn" gégé bí a ẹ̀ rí i nínú Róòmù àkókó. Wọn tún "yí ọ̀go Ọ̀lọ̀run tí kii díbàjẹ̀ padà sí àwòrán tí a ẹ̀ bí ẹ̀niyàn tí ó lè díbàjẹ̀" àti "yí ọ̀títọ̀ Ọ̀lọ̀run padà sí airọ̀, ó sì jòsìn àti sìn ẹ̀dá ju ẹ̀lẹ̀dàà lọ."

Ní àwọn ọ̀dún ìbèrẹ̀ kò sí orúkọ fún ẹ̀sìn yíi, şùgbọ̀n ní ìparí ọ̀rúndún kefà ni wọn fún un ní orúkọ Shinto láti yà á sọtò kúrò nínú ẹ̀sìn Confucianism àti Buddhism, ẹ̀yí tí wọn ti mú wá láti China bá yí. Kò pé tí ẹ̀sìn Buddhism àti Shinto fi bẹ̀rẹ̀ gégé bí ẹ̀sìn kan şoşo tí àwọn àlúfàà Buddha sì n şàkóso àwọn ibi mímọ̀ Shinto tí wọn sì n ẹ̀ àgbékalẹ̀ ọ̀nà àti ohun ọ̀şọ̀ tiwọn. Àwọn ọ̀lọ̀run àtilẹ̀bá ni a sàbà máa n kà sí àwọn àmì Buddha ní ipò wíwà tẹ̀lẹ̀. Àwọn ohun miíràn nínú ẹ̀sìn yíi ni wọn gbà láti inú ẹ̀sìn Confucianism.

Ní ọ̀rúndún kejìdínlógún, wọn tún sọ Shinto di ẹ̀sìn orílẹ̀-èdè kan. Ó gba irú ọ̀wọ̀ fún ìgbà àtijọ̀ àwọn ará Japan àti ẹ̀kọ̀ àwọn ọ̀mọ̀wé olókikí. Ó tún mú àwọn ẹ̀rò àti یشه̀ ìkóríira wá fún یشه̀ àwọn tí wọn ti wá láti orílẹ̀-èdè miíràn. Ẹ̀sìn Búdà di apá kan díẹ̀, wọn sì gba ẹ̀sìn Shinto gégé bí ẹ̀sìn ìjọba. Ní ọ̀dún 1887, Ọ̀ba di olórí ìjọba, wọn sì şẹ̀gun Shogunate. Gégé bí ẹ̀kọ̀ Shinto, Ọ̀ba ni wọn ti fidí rẹ̀ múlẹ̀ gégé bí ọ̀ba àti Ọ̀lọ̀run nípasẹ̀ ìran rẹ̀ tí wọn mọ̀ sí láti ọ̀dọ̀ abo ọ̀lọ̀run oòrùn. Wọn kà á sí abo ọ̀lọ̀run oòrùn tí ó dá orílẹ̀-èdè Japan sílẹ̀. Wọn pé é ní "Ilẹ̀ Oòrùn Tí Ní Gbé." Àwọn ẹ̀kọ̀ miíràn díde sí ẹ̀rò náà pé àwọn ará Japan ga ju àwọn ẹ̀niyàn miíràn lọ nítorí ìran àwọn ọ̀lọ̀run. Wọn gbàgbọ̀ pé Ọ̀ba náà yẹ̀ láti şàkóso gbogbo ayé. Àwọn ìgbàgbọ̀ wọn yí ẹ̀ pàtàkì nínú ìtilẹ̀yìn àwọn ọ̀mọ̀ ogun wọn nígbà Ogun Àgbáyé Kejì.

Lẹ̀yìn Ogun Àgbáyé Kejì, wọn ya Shinto sọtò kúrò nínú ìjọba, Olú Ọ̀ba sì kọ ẹ̀tọ̀ sí Ọ̀lọ̀run sílẹ̀. Ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ iyàtò ló wá nínú Shinto bá yí, àwọn kan n pa àşà ìbílẹ̀ Shinto mọ̀, àwọn kan n tẹ̀lẹ̀ ilàna Confucian, àwọn kan sì n ẹ̀ iwòsàn ìgbàgbọ̀. Àwọn kan wà tí wọn n jòsìn àwọn ọ̀kè nílá àti àwọn nńkan miíràn nínú ayé, àwọn kan sì n lò ó fún àwọn àtò ìwẹ̀nùmọ̀.

Ẹ̀jẹ̀ ìsìn yíi ní àwọn ẹ̀ròjà ti ìşàkóso Ọ̀lọ̀run tó léwu níbi tí ogun ti şeé şe àti níbi tí ìkóríira àwọn ẹ̀yà miíràn ti lè wá nínú àwọn ẹ̀kọ̀ àti ẹ̀kọ̀ rẹ̀?

Ó şòro láti yà ẹ̀sìn yíi sọtò kúrò lára àwọn tí ó ti bẹ̀rẹ̀ àti tí ó ti dara pọ̀ mọ̀ wọn nígbà tí ó ti pé. Ẹ̀jẹ̀ ẹ̀sìn yíi dára bẹ̀ẹ̀?

Àwọn Mẹnónítì

Ní àkókò tí Martin Luther n kẹ̀kọ̀ọ̀ iwé mímọ̀, tí ó sì parí ẹ̀rò sí pé ìjọ Kátólíkì wá nínú ìpẹ̀yìndà, tí títà àwọn ẹ̀bùn àforíjì sì ru sókè, àwọn ọ̀kúnrin miíràn náà n kẹ̀kọ̀ọ̀, wọn n kà Ọ̀rò náà, wọn sì n ẹ̀ àwọn ìpinnu kan náà. Ìgbésẹ̀ Martin Luther nípa lórí àwọn ọ̀kúnrin wọn yí, wọn sì fún wọn níşíírí, ní àwọn ọ̀dún tí ó tẹ̀lẹ̀ e, àwọn àtúnşẹ̀ àti àwọn àjọ ìjọ bẹ̀rẹ̀. Àwọn ọ̀kúnrin bí Uldreich Zwingli, John Calvin, àti Menno Simons bẹ̀rẹ̀ sí í tẹ̀ ẹ̀rò wọn jáde nípa ohun tí ẹ̀sìn Kristẹ̀ni yẹ̀ kí ó jẹ̀, wọn sì kó àwọn ọ̀mọ̀lẹ̀yìn jọ.

Àwọn Mennonite

Orísun méjì ní àwọn Mennonites ti wá.

Èkíní farahàn ní Switzerland ní ọdún 1520. (nígbà díẹ lẹyìn tí Martin Luther ẹ̀se àwọn àròkò 95 rẹ̀ ní Germany.)

Ìjọ Mennonite àkókò ni wọn ẹ̀tò ní Zurich, Switzerland ní ọdún 1525 láti ọwọ̀ Swiss Brethen, ẹ̀ni tí kò fara mọ̀ Uldreich Zwingli nínú ìfowósowópò rẹ̀ sí ìṣòkan ìjọ àti ìjọba. Wọn tún ẹ̀ jẹ̀pàtàkì ìtẹ̀bomi ọmọ ọwọ̀ nínú Ìwé Mímọ̀, wọn sì tún ẹ̀ ìtẹ̀bomi fún àwọn tí wọn ti ẹ̀ ìtẹ̀bomi tẹ̀lẹ̀ gégé bí ọmọ ọwọ̀. Nítorí èyí, wọn pè wọn ní Anabaptist tàbí re-baptist. Obbe Phillips ló ẹ̀tò ìjọ Anabaptist ní Holland ní ọdún 1534. Phillips ti ẹ̀ ìtẹ̀bomi fún Menno Simons, ẹ̀ni tí ó jẹ̀ àlùfáà Roman Catholic. Menno ẹ̀tò àwọn ìjọ Anabaptist púpọ̀ sí i ní Holland, àwọn alájọgbáyé rẹ̀ sì sọ orúkọ rẹ̀ fún ẹgbé náà.

Ìgbàgbọ̀ àwọn Mennonite dá lóri ìjéwọ̀ ìgbàgbọ̀ tí wọn fowọ̀ sí ní Dortrecht, Holland, ní ọdún 1632. Nínú àwọn àpilẹ̀kọ̀ 18, wọn kọ̀ àwọn ẹ̀kọ̀ wònyí sílẹ̀. A kọ̀ àwọn kan sílẹ̀ níbí:

1. Ìgbàgbọ̀ nínú Ọlórùn gégé bí eledàà;
2. Ìṣubú àti ìmúpadàbòsípò ènìyàn nígbà wíwá Kristi;
3. Kristi gégé bí Ọmọ Ọlórùn, tí ó rí ra àwọn ènìyàn padà lóri àgbélébùú;
4. Ìgboràn sí òfin Kristi nínú ìhìnrere;
5. Pàtàkì ìrònúpìwàdà àti ìyípadà fún ìgbàlà;
6. Ìrìbomi gégé bí ẹ̀rì ìgbàgbọ̀ ní gbangba;
7. Oúnjẹ Alẹ̀ Olúwa gégé bí ìfihàn ìṣòkan àti ìbásepọ̀ gbogbogbò (tí a máa rí ẹ̀ lẹ̀mẹ̀jì ló dún);
8. Ìgbéyàwó fún àwọn “ẹ̀bí ẹ̀mí” wònyen nìkan;
9. Ìgboràn àti ọ̀wọ̀ fún ìjọba ilú, àyàfi nípa lílo àwọn ọmọ ogun;
10. Yíyọ̀ àwọn tí wọn mọ̀mọ̀ dẹ̀ṣẹ̀ pẹ̀lú ìtakora àwùjọ̀ fún ààbò àwọn ẹ̀lòmíràn nínú ìjọ kúrò nínú ìjọ;
11. Èrè ojọ̀ iwájú fún àwọn olóòótọ̀ àti iyà fún àwọn ènìyàn búburú.

Ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ ènìyàn máa rí ẹ̀ “ìwẹ̀ ẹ̀ṣẹ̀” ní ìsopọ̀ pẹ̀lú Oúnjẹ Alẹ̀ Olúwa, wọn sì máa rí kí ara wọn pẹ̀lú “ìfẹ̀nukonu àlàáfíà” (àwọn ọ̀kúnrin àti obìnrin tí wọn yà sọtò nínú àwọn ayeyẹ̀ méjì wònyí). Ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ àwọn ará Mennon kò gbà láti búra níwájú àwọn adájọ̀, wọn rí tako àwọn ẹgbé ikòkò, wọn sì rí tẹ̀lẹ̀ ẹ̀kọ̀ láti inú Májẹ̀mú Tuntun, wọn rí gbìyànjú láti gbé ìgbésí ayé lẹyìn Ìwàású Lóri Òkè. Àwọn olóri ìjọ jẹ̀ bíṣọ̀bù, (àwọn àgbà), àwọn ọ̀jísẹ̀, àti àwọn díákónì.

Àwọn ẹgbé Amish gba orúkọ náà láti ọ̀dọ̀ Jacob Amman, bíṣọ̀bù ará Switzerland Mennonite kan ní iparí ọ̀rúndún kẹ̀tádínlógún, ẹ̀ni tí ó tẹ̀numọ̀ pé kí wọn tẹ̀lẹ̀ ìjéwọ̀ ìgbàgbọ̀ wọn, pàápàá jùlọ̀ nínú ìfòfìndẹ̀, tàbí iyókúrò àwọn ọmọ ẹgbé. Èyí mú kí wọn yapa ní Switzerland ní nṣkan bí ọdún 1693.

Fún ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ idí, àwọn mīràn yapa, nísinsìnyí ọ̀pọ̀ àwọn ẹgbé Mennonite ló wà bíí:

Ìjọ Olórùn nínú Kristi (Mennonite)

Àpèrò Mennonite Àwọn Ará Mennonite Evangelical

Ìjọ Àwọn Mennonite Evangelical

Àpèrò Gbogbogbò Ìjọ Mennonite

Àwọn Arákùnrin Hutterian

Ṣòṣòṣi Àwọn Ará Mennonite ti Àríwá

Ṣòṣòṣi Mennonite ti Amérikà

Ṣòṣòṣi Mennonite Àtijó Àtijó

Ṣòṣòṣi Mennonite ti Amish

Ṣòṣòṣi Mennonite ti Àtijó (Wisler)

Ṣòṣòṣi Mennonite tí a túnṣe

Àwọn Mennonites tí kò ní àjòṣepò tún wà.

Ṣé ìjọ Mennonite kan dára bí ti òmíràn?

ÀTÚNṢE

Àwọn Ṣòṣòṣi Tí A Túnṣe

Nígbà tí wọn kọ Ìjéwọ Belgic ní ọdún 1561, ó di ìgbàgbọ àwọn Ṣòṣòṣi Reformed ní Belgium àti Holland. Ìyípadà náà n tòn kálẹ̀ láti Switzerland sí Holland ní àkókò kan tí àwọn ará Dutch n bá Kátólíkì Spain jà. Àwọn Ṣòṣòṣi tí a n pè ní Reformed gégé bí iyàtò sí Lutheran, bèrè ní Switzerland lábẹ̀ Zwingli, Calvin, àti Melancthon. Wọn ṣe àtúnṣe sí wọn ní Switzerland, Holland, àti Germany; wọn jẹ́ Presbyterian ní England àti Scotland, àti Huguenot ní France.

Àwọn míràn ní Bohemia àti Hungary lo orúkọ orílẹ̀-èdè.

Nígbà tí àwọn ìjọ Reformed sí lọ sí Amérikà, wọn dá Ìjọ Reformed sílẹ̀ ní Amérikà, àti Ìjọ Reformed láti àwọn èniyàn Dutch, Ìjọ Reformed ní Amérikà láti àwọn èniyàn Germany, àti ẹgbẹ̀ kan láti Hungary di Ìjọ Reformed Magyer ní Amérikà. Gbogbo wọn jẹ́ Calvinist àti conservative, wọn gbé ẹkọ̀ wọn kalẹ̀ lórí Heidelberg Catechism, The Belgic Confession, àti Canons of Dort (ti Synod ti Dortrecht) nípa lílo irú ìjọba Presbyterian kan.

A ni bayi:

Ṣòṣòṣi Àtúnṣe ní Amérikà

Ìjọ Àtúnṣe Kristèni

Ṣòṣòṣi Àtúnṣe ti Hungary ní Amérikà

Àwọn Ìjọ Àtúnṣe ní Netherlands

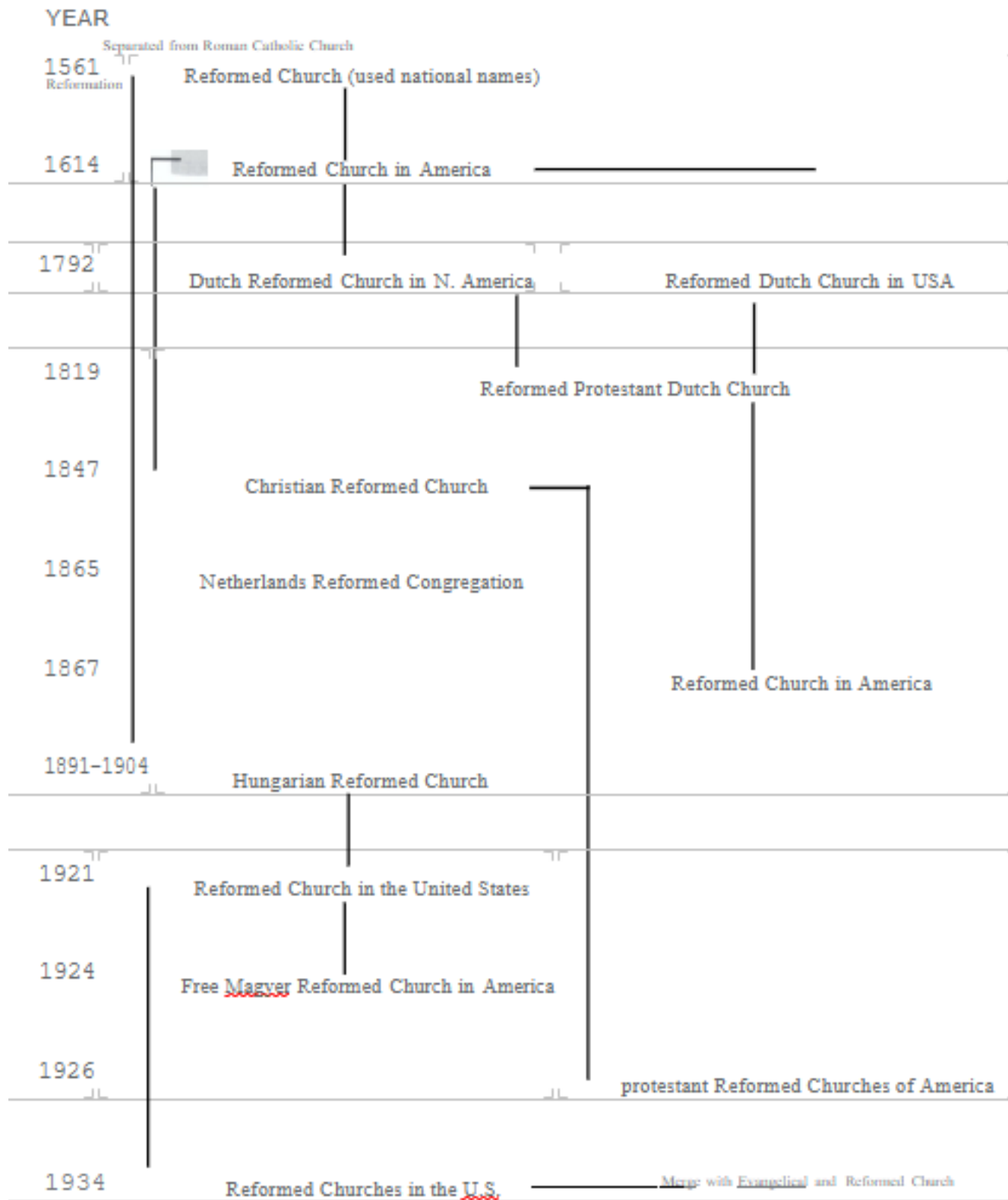
Àwọn Sọ̀pọ̀si Àtúnṣe ti Protestant ti Amẹ́ríkà

Sọ̀pọ̀si Àtúnṣe ní Orílẹ̀-èdè Amẹ́ríkà

ÀTÀTÌ

Njé ijọ kan tí a ti ṣe àtúnṣe dára bí òmíràn?

Reformed Churches

Ní àwọn ọdún Àtúnṣe ìsìn, àti bèrè ní ọdún 1520 àti 1525, àwọn ẹgbé ìsìn kan ṣètò tí wọn ní wààsù lòdì sí àwọn ìjọ àti àṣà àwùjọ kan ní Switzerland, Germany, Netherlands, àti Austria. Àwọn ẹgbé wònyí ni a kà sí àwọn tí ó wà ní ẹgbé àtúnṣe ìsìn ti àwọn ọdún 1500. Wọn gbàgbọ pé ìjọ náà jẹ àpéjọ àwọn èniyàn tí wọn sopọ mọ ìgbàgbọ, ìrònúpiwàdà, ìgboràn sí Bíbélì, àti ìbáwí. Nítorí idúró yíi fún ìgboràn sí Bíbélì, wọn fi ìribomi pamọ fún àwọn tí wọn jẹ onígbàgbọ tí wọn sì dàgbà tó láti yan ẹgbé kan.

Ni akọkọ ti a mọ bi **Àwọn arákùnrin, tàbí àwọn arákùnrin ará Switzerland**, Wọn gbàgbọ pé Bíbélì kò láti ṣe ìtẹbomi ọmọ ọwọ àti ayeṣe Maaṣi. Dípò bèṣe, wọn tẹnumọ ìtẹbomi àwọn onígbàgbọ àti oúnjẹ alé Olúwa. Àwọn èniyàn miiran pé wọn ní àwọn Anabaptist tàbí àwọn atún-baptist nítorí wọn ṣe ìtẹbomi fún àwọn àgbàlagbà tí wọn ti ṣe ìtẹbomi nígbà ọmọdé. **'Àwọn Anabaptist** Wọn dá ilọwọ ìjọba nínú ìsìn lẹbi, èyí tó yorí sí èrò iyàsótò ṣòṣò àti ìjọba. Nítorí pé àwọn aṣáájú miiran tó gbajúmọ jù nínú Àtúnṣe ìsìn ní ipa nínú ìṣàkóso àwọn Anabaptist ni wọn n ṣe inúnibíni sí ní àwọn orílẹ̀-èdè Protestant àti Roman Catholic. Àwọn alátúnṣe miiran bíi Huldeich Zwingli ti Zurich àti Martin Luther, àti àwọn ọmọlẹ̀yìn wọn sáà maa n lo orúkọ náà Ana Baptist gégé bí ìfihàn ẹgàn fún ẹgbé Protestant èyikéyí tó yàtò sí ti ẹ̀sìn Protestant. Ó ti jẹ òótọ̀ nígbà gbogbo pé ẹgbé èyikéyí tó bá gbìyànjú láti tẹ̀lẹ̀ ìlànà ìgboràn sí ọ̀rọ̀ Ọlọrun gégé bí Bíbélì ṣe kòni yòò jìyà inúnibíni láti ọ̀dọ̀ àwọn ẹ̀sìn “tí a ti dá sílẹ̀” ní àkókò náà. Jésù sọ fún àwọn ọmọlẹ̀yìn rẹ̀ pé, ní ayé, iwọ̀ yòò ní ìṣòro.

Àwọn ìjọra kan náà wà láàárín àwọn Anabaptist àti Lutheran àti Calvinist. Gbogbo wọn gbàgbọ̀ nínú ìgbàgbọ̀ ara ẹni nínú Ọlọrun, ní iyàtò sí àṣà ìsìn tí ó jẹ àṣà àwọn ìjọ tí a ti dá sílẹ̀. Wọn gbàgbọ̀ nínú ẹ̀tọ̀ idájọ̀ ara ẹni, ṣùgbón àwọn Anabaptist yàtò síra nípa jíjẹ àwọn ìjọ ìjọba tí kò ní iwà ipá àti àwọn tí ó lòdì sí wọn. Àwọn agbègbè tí a n pè ní parish ni a ṣètò ìjọ ìjọba náà, gbogbo àwọn tí a bí ní agbègbè náà àti àwọn olùgbé ibè ni a kà sí ọmọ ẹgbé, àwọn ọmọ ọwọ̀ ni a sì ṣe ìribomi fún, a sì fi kún àwọn ọmọ ẹgbé náà. Àwọn Anabaptist kan fé láti dá àwọn àwùjọ Kristẹni sílẹ̀ níbi tí gbogbo èniyàn yòò ti dọgba tí wọn yòò sì pín pèlú ara wọn. Àwọn ẹgbé wònyí lòdì sí kíkopa nínú ìjọba ilú àti gbígba ìbúra. Ní ọ̀nà yíi wọn jẹ àwọn oníjàgídíjagan. Dìẹ̀ nínú àwọn ẹgbé wònyí tí wọn dá sílẹ̀ ní nṣkan bí ọdún 1534 ní **Àwọn arákùnrin Hutterian**, tí Jakob Hutter dá sílẹ̀, **Síonì Tuntuntí** Jan Beuckelzoon dá sílẹ̀, àti **Àwọn Mennonite** Àwọn ẹgbé Anabaptist tẹ̀síwájú láti dá orúkọ ọ̀tò̀tò̀ sílẹ̀, ṣùgbón wọn kò fi orúkọ tí àwọn Anabaptist miiran fún wọn sílẹ̀ tàbí kí wọn tẹ̀síwájú láti maa ló ó. Ìgbàgbọ̀ Anabaptist wà tífi di ọ̀nì ní àwọn ẹgbé ìsìn Mennonite àti Hutterite.

ṢỌṢỌ̀BÙ INGÈSÌ

Ṣòṣò ti England tàbí ìjọ Anglican ni wọn dá sílẹ̀ nípasẹ̀ àwọn ọ̀fin Ilé Ìgbimọ̀ Aṣòfin ní England láàárín ọdún 1529 sí 1536. Ọba Henry Kejo bínú nítorí pé Póòpù Clement Keji kò láti fagilé ìgbéyàwó rẹ̀ pèlú Catherine ti Aragon. Ó mú kí Ilé Ìgbimọ̀ Aṣòfin ṣe àwọn ọ̀fin kan tí ó kò Póòpù ní agbára tàbí àṣe lórí ìjọ ní agbègbè rẹ̀. Ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ àwọn ará Gẹ̀ẹ̀sì ló fidí Henry múlẹ̀ fún èyí. Ní pàtàkì, wọn ṣètíléyìn fún iyípadà náà nítorí pé kò sí iyípadà òlórò láti inú àwọn àṣà Kátólíkì tí wọn ti mọ̀ lára.

Ìjọ Kristẹni ti wà ní England láti ìgbà tí wọn ti mú ẹ̀sìn Kristẹni wọ orílẹ̀-èdè náà. Ẹ̀rí wíwà rẹ̀ wà nínú àwọn iwé Tertullian àti Origen ní ibèrè ọ̀rúndún kẹta. Àwọn bíṣòṣòbù ilẹ̀ Gẹ̀ẹ̀sì ni a mọ̀ pé wọn ti lọ sí Ìgbimọ̀ Aries ní ọdún 314 AD, ìgbimọ̀ Sardica ní ọdún 347 àti ní Ariminun ní ọdún 360. Àwọn itókasi sí ìjọ wà nínú ohun tí wọn rí ní Róòmù Britain nínú àwọn iwé àwọn baba ìjọ ní ọ̀rúndún kẹrin. Lẹ̀yìn tí Saint Augustine àti àwọn ẹ̀lẹ̀gbé rẹ̀ míṣònnàrì dé láti Róòmù ní ọdún 597, àwọn agbára Róòmù wọ inú ìsìn àti àṣà ní Róòmù Ìwọ̀ Oòrùn. Ní ọ̀rúndún mẹrin tó tẹ̀lẹ̀ e, ìjọ ní

Ní Saxon England, àwọn ilà idàgbàsókè, idàgbàsókè, àti ipèyìndà kan náà wà láti inú iṣẹ ipilẹ̀ṣẹ̀ tí a gbé kalẹ̀ gégé bí a ti kọ ọ sínú Májẹ̀mú Tuntun. Ó tẹ̀lẹ̀ àwọn àyípadà kan náà tí a ẹ̀ se ní àwọn sọ̀dọ̀sí níbí gbogbo ní àwọn ọ̀dún àárín gbùngbùn nígbà tí Bíbẹ̀lì kò sí fún àwọn ènìyàn ní fàlálà. Lẹ̀yìn iṣẹgun Norman ní ọ̀dún 1066 AD, agbára láti ilẹ̀ Yúróòpù mú kí iṣọ̀pọ̀ láàrín iṣẹ̀ Gẹ̀ẹ̀sì àti iṣẹ̀ Póòpù Róòmù lágbara sí i.

Ìjẹ́wọ̀ agbára tí àwọn Póòpù ẹ̀se láti Gregory 7 sí Innocent 3 láàárín iparí ọ̀rúndún 11 sí 13 ni a tún rí ní England, gégé bí ibòmíràn. Agbára àti ànfààní àwọn àlùfàà gbòrò sí àwọn ọ̀ràn ayé. Ní ọ̀pọ̀ igbà ní àkókò àárín gbùngbùn, àwọn ọ̀ba ilẹ̀ Gẹ̀ẹ̀sì gbìyànjú láti dín agbára iṣẹ̀ Kátólíkì kù, wọn sì sọ pé ọ̀fin ọ̀fin òmìnira ni, sùgbọ̀n láìsí àṣeyọ̀rì títí di igbà tí Henry 8th.

Ní ọ̀dún 1382, John Wycliffe parí ìtumọ̀ àwọn iwé mímọ̀ láti èdè Látìn sí èdè Gẹ̀ẹ̀sì. Ní ọ̀dún 1528, William Tyndale fi gbogbo agbára rẹ̀ lé àwọn ènìyàn lówọ̀. Ní s̄ise pẹ̀lú Májẹ̀mú Tuntun tí a fi èdè Gíríkì kọ̀ láti ọ̀wọ̀ àwọn ajẹjẹ́ àti òmọ̀wé Erasmus, Tyndale bèrẹ̀ sí í túmọ̀ rẹ̀ sí èdè Gẹ̀ẹ̀sì. Tyndale ní láti fi England sílẹ̀, lẹ̀yìn tí ó rí i pé, “kò sí ibi tí a lè ẹ̀ se é (túmọ̀ Májẹ̀mú Tuntun) ní gbogbo England.” Ó parí ìtumọ̀ náà ní Hamburg ó sì gbìyànjú láti tẹ̀ ẹ̀ jáde ní Cologne, Germany. Ó ní láti sá kúrò ní Cologne pẹ̀lú àwọn iwé iṣẹ̀ rẹ̀ tí a ti tẹ̀ díẹ̀ sí Worms. Níbí ni ó ti parí itẹ̀wé náà. Wọn kó àwọn iwé àkókọ̀ wọ̀ England ní pàsípààrò wọn sì rà á pẹ̀lú itara. Àwọn aláṣe sọ̀dọ̀sí sọ̀rọ̀ láti dá ìtumọ̀ náà lẹ̀bi; wọn gba àwọn iwé náà wọn sì jóná ní ayeyẹ̀ gbogbo ènìyàn; wọn fowó sílẹ̀ láti ra àwọn iwé tí n̄ bọ̀. Sùgbọ̀n, gbogbo àwọn aláta kò lè dá igbòkẹgbodò kan tí n̄ ẹ̀lẹ̀ káàkiri agbáyé dúrò. Kò s̄oro fún Póòpù tàbí ọ̀ba láti ẹ̀sàkóso ẹ̀sìn àwọn ènìyàn nígbà tí wọn kọ̀ láti rí ọ̀títọ̀ gbà, sùgbọ̀n gégé bí àwọn àdàkọ̀ Májẹ̀mú Tuntun, lẹ̀yìn náà gbogbo Bíbẹ̀lì di èyí tí ó wà, ó s̄oro gidigidi láti ẹ̀sàkóso iṣẹ̀.

Lẹ̀yìn tí Henry ti kejo kú, ipa àtúnṣe ẹ̀sìn lágbara sí i ní England. Ní ọ̀dún 1549, wọn tẹ̀ Ìwé Àdúra Àpapọ̀ Anglican àkókọ̀ jáde, Ọ̀fin Àpapọ̀ sì béèrè fún un. Ìwé àdúra kejì tí wọn tẹ̀ jáde ní ọ̀dún 1552 fi ipa Protestantism láti ilẹ̀ náà hàn, lẹ̀yìn náà ni àwọn Àpilẹ̀kọ̀ Ogojì àti Mèjìlélógòjì, tí àwọn Protestant náà ní ipa lórí, tẹ̀lẹ̀ e láipẹ̀. Wọn fi àwọn méjèjèjì sílẹ̀ nígbà tí wọn di ọ̀mọ̀ Maria Kííní ní ọ̀dún 1553, ẹ̀ni tí ó padà sí England àti sí iṣẹ̀ràn sí Pápá Róòmù tí ó wà títí di igbà ikú rẹ̀ ní ọ̀dún 1558.

Nígbà tí Elizabeth Kííní rọ̀pọ̀ Maria gégé bí Ayaba England ní ọ̀dún 1558, ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ ọ̀fin iṣẹ̀ ti Henry Kejo ni a tún sọ̀ di tuntun. Ọ̀fin Àgbàlagbà túmọ̀ àṣe Adé ní iṣẹ̀ lónà tí ó s̄ora, Ọ̀fin Ìṣòkan míràn sì fi ìdí lílo Ìwé Àdúra Àpapọ̀ kan múlẹ̀ tí ó yera fún ipa àwọn Protestant ti iwé àdúra kejì. Àwọn iṣẹ̀ tí a lè rí ní àwọn ọ̀jọ̀-orí àárín ni Póòpù tàbí ọ̀ba n̄ ẹ̀sàkóso, kì í ẹ̀se Ọ̀ba Àwọn Ọ̀ba, tàbí Ọ̀rọ̀ Ọ̀lọ̀run tí a fún ní Májẹ̀mú Tuntun. Àwọn iṣẹ̀ tí a kọ̀ sílẹ̀ nínú itàn jẹ̀ àwọn iṣẹ̀ tí ẹ̀kọ̀ ènìyàn n̄ ẹ̀sàkóso, àwọn ẹ̀kọ̀ àti iṣe wònyí sì lè yípadà ní ifẹ̀ ọ̀ba tàbí iṣẹ̀ kan. Sùgbọ̀n ohun kan tún wà tí n̄ wá ọ̀títọ̀ àti gbígbìyànjú láti tẹ̀lẹ̀ Ọ̀rọ̀ Ọ̀lọ̀run. Ní àkókò yíí Ọ̀rọ̀ náà kò sí fún àwọn ènìyàn lásán nítorí agbára àwọn iṣẹ̀ tí ó wà ní ikáwọ̀ ni ó n̄ ẹ̀sàkóso tí ó sì n̄ tójú rẹ̀. Ní àkókò yíí, àwọn Puritan n̄ pọ̀ sí i ní iye àti agbára, wọn sì n̄ tẹ̀sìwájú nínú ibéèrè wọn fún àtúnṣe síwájú sí i nínú iṣẹ̀ England. Ọ̀pọ̀ ènìyàn ni a dá lóró tàbí tí a sun lórí igi fún igbàgbọ̀ tí ó lòdì sí iṣẹ̀ àti iṣẹ̀ tí a ti dá sílẹ̀. Jíjẹ̀ pé a mò pé a kò gbàgbọ̀ nínú ẹ̀kọ̀ Transubstantiation yóò jẹ̀ ìdí tí a fi sun ún ní gbangba tí a so mó igi, ọ̀pọ̀ ènìyàn sì kíyèsí iwà ikà wònyí. Àwọn ènìyàn fẹ̀ kí àwọn iṣẹ̀padà dé ọ̀dọ̀ ẹ̀sìn Protestant ní Geneva àti àwọn ilú míràn ní ilẹ̀ Gẹ̀ẹ̀sì. Lẹ̀yìn tí James 1 di ọ̀ba ní England ní ọ̀dún 1603, itara yíí fún iṣẹ̀padà ẹ̀sìn di iṣẹ̀kadi ní Ilẹ̀ Ìgbìmọ̀ Aṣòfin. Nígbà tí ó fi máa di ọ̀dún 1645, ẹ̀gbẹ̀ Ilẹ̀ Ìgbìmọ̀ Aṣòfin lágbara tó láti fòfin de lílo iwé àdúra.

Ní ọ̀dún 1649, wọn pa Charles 1, wọn sì bi iṣẹ̀ ọ̀ba náà lulẹ̀ fún igbà díẹ̀, sùgbọ̀n ní ọ̀dún 1662 lábẹ̀ Charles 2, lílo iwé àdúra tí a tún ẹ̀se àtúnṣe sí bí ó ẹ̀se wà bá yíí, ni a béèrè fún nípasẹ̀ Ọ̀fin Ìṣòkan.

Wọn gbiyànjú ijọ Anglican nígbà tí Ọba James Keji gbiyànjú láti tún gbé ẹ̀sìn Roman Catholic kalẹ̀ ní England, sùgbọ̀n James pàdánù itẹ̀ rẹ̀ lówọ̀ William 3 àti Mary 2 nígbà ìyípadà ọ̀dún 1688. Ìjọ náà wà lábẹ̀ agbára ijọba, ó sì n bájẹ̀ ní ọ̀nà kan tabí òmíràn. Wọn ti sọ pé agbára n bájẹ̀ àti pé agbára pátápátá n bájẹ̀ pátápátá. Ó rọ̀rùn láti rí èyí nínú ìjìjàkadì ìṣàkóso àti agbára ijọ ní England.

Èkọ̀ Ẹ̀kọ̀ Ẹ̀kọ̀ England ni a rí ní pàtàkì nínú Ìwé Àdúrà Àpapọ̀, èyí tí ó ní àwọn ìgbàgbọ̀ àtijọ̀ nínú, àti nínú Àwọn Àpilẹ̀kọ̀ Ọ̀gbọ̀n-Mésàn-án, èyí tí a túmọ̀ ní ìbámu pẹ̀lú ìwé àdúrà. Àwọn Ìgbìmọ̀ Gbogbogbò méréni ti Ẹ̀kọ̀ Kristẹ̀ni, àti Ìwé Mímọ̀, gégé bí àwọn baba Kátólíkì àti àwọn bíṣọ̀bù ìgbàni ẹ̀se túmọ̀ rẹ̀, ni a tún gbé yẹ̀ wò. Ẹ̀kọ̀ England yàtò sí Ẹ̀kọ̀ Kátólíkì ní síṣẹ̀ ipò pọ̀pọ̀ Róòmù. Ẹ̀kọ̀ England gbà àwọn obìnrin láyè láti di àlùfáà nígbà tí Ẹ̀kọ̀ Kátólíkì kò gbà.

Jálẹ̀ ọ̀rúndún kẹ̀tádínlógún àti ìkẹ̀jídínlógún, àwọn ìṣípòpadà ti wà láti àti séyìn sí ìgbàgbọ̀ àti ìṣe Ẹ̀kọ̀ Roman Catholic. Àwọn kan nímọ̀lára ìfàmọ̀ra ìṣe John Wesley àti àwọn ọ̀mọ̀lẹ̀yìn rẹ̀, ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ nínú wọn sì fi Ẹ̀kọ̀ England sílẹ̀ láti di Mètọ̀dìsì. Ìpilẹ̀ Ẹ̀kọ̀ Episcopal kan ní Amérikà bèrẹ̀ láti ìgbà Ìyípadà Amérikà, nígbà tí àwọn ọ̀mọ̀ ijọ Anglican kò lè fi ìdúróṣìnṣìn fún ijọ ìyá ní England mọ̀. Láìpẹ̀, ilé-ìṣẹ̀ kan láti inú ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ àwọn ijọ míràn, tí ó darí Ẹ̀kọ̀ England ni a dá sílẹ̀ gégé bí Ìjọ̀sìn Anglican.

Ìjọ̀ England ti ní àwọn ijọ̀ Anglican ní ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ orílẹ̀-èdè àgbáyé nítorí àwọn ìṣè ìsìn àti àwọn ohun èlò èkọ̀.

A beere:

1. Ẹ̀kọ̀ Ẹ̀kọ̀ England dára tó Ẹ̀kọ̀ Kátólíkì?
2. Njẹ̀ Ẹ̀kọ̀ England yàtò sí Ẹ̀kọ̀ Kátólíkì ní tòótọ̀?
3. Njẹ̀ ijọ̀ tí ó n tẹ̀lẹ̀ ìwé àdúrà gbogbogbò dára bí ijọ̀ tí ó n tẹ̀lẹ̀ Májẹ̀mú Tuntun nìkan gégé bí Ọ̀rọ̀ Ọ̀lọ̀run?
4. Njẹ̀ ijọ̀ kan tí ó n gbiyànjú láti dènà Bíbẹ̀lì lówọ̀ àwọn èniyàn tí wọn n ṣàkóso ijọ̀ gégé bí èkọ̀ Àpósítẹ̀lì tí a tẹ̀ jáde ní ọ̀rúndún kíni?
5. Njẹ̀ ijọ̀ kan dára bí òmíràn?
6. Ta ni ọ̀ba ijọ̀?

ÌJỌ̀ ÀJẸ̀ṢÌN ti ÌJẸ̀WỌ̀ AUGSBURG

Ìjẹ̀wọ̀ Augsburg jẹ̀ àkópọ̀ kúkúru nípa èkọ̀ ìsìn Martin Luther. Phillip Melanchthon, alábaàṣiṣẹ̀pọ̀ Luther nínú ìdarí Àtúnṣe Protestant ló kọ̀ ọ̀. Ìjẹ̀wọ̀ náà ni a kọ̀ ní **1530**. Wọn ẹ̀se é láti tako ẹ̀sùn pé àwọn Pùròtẹ̀sítàntì n mú àwọn èkọ̀ èké àtijọ̀ padà bọ̀ sípò, wọn sì ẹ̀se é fún Charles Karùn-ún, 'Olú-ọ̀ba Róòmù Mímọ̀.' Wọn sọ ọ̀ ní orúkọ̀ ilú Augsburg, Jámáni, níbi ìpadé kan (tí wọn n pè ní ọ̀únjẹ̀) tí Charles Karùn-ún pè láti fòpin sí ìpinya ẹ̀sìn láàárín Ilẹ̀ Ọ̀ba náà.

Melanchthon kọ̀ ìjẹ̀wọ̀ náà láti fihàn pé àwọn ọ̀mọ̀lẹ̀yìn Martin Luther ti àṣà ìbílẹ̀ ti ijọ̀ tí a ti dá sílẹ̀ léyìn. Ó gbiyànjú láti bá àwọn ẹ̀jọ̀ kan tí ó n fá àrìyànjiyàn mu, ó n retí ìṣòkan àwọn èniyàn tí wọn jẹ̀ Kristẹ̀ni. Kò gbiyànjú láti mú ijọ̀ Olúwa padà sí ìpilẹ̀ṣè tí a rí nínú Májẹ̀mú Tuntun, sùgbọ̀n ó wá ọ̀nà láti tún ijọ̀ tí ó wà tẹ̀lẹ̀ ẹ̀. Luther fẹ̀ràn ìjẹ̀wọ̀ fún 'títẹ̀mọ̀lẹ̀ díẹ̀' lórin àwọn ọ̀ràn tí a n jiyàn lé lórin. Ó tún tẹ̀numọ̀ pé kí a má ẹ̀se tún àwọn ọ̀fin gbà mọ̀. Ó jẹ̀ ti àwọn Protestant jù.

Ọba si kò ọ. Bó tilẹ̀ jẹ́ pé Malanchthon ẹ̀ àtúnṣe diẹ̀ sí i ní ọ̀pọ̀ ọ̀dún, itumò àtilẹ̀wá ló di gbólóhùn igbàgbọ̀ pàtàkì ti ohun tí yóò di Ẹ̀ṣọ̀ṣi Lutheran.

Ẹ̀ṣọ̀ṣi Kátólíki ti gbé ẹ̀kọ̀ "ẹ̀tọ̀" kalẹ̀, tí iṣẹ̀ n gbà, tí àwọn àlùfáà sì n pín in. Luther parí èrò sí pé iṣẹ̀ kì í ẹ̀ iṣẹ̀ ni a fi dá àwọn èniyàn láre léyìn tí ó ti kẹ̀kọ̀ Bíbélì dáadáa. Nítorí pé òun jẹ́ ajéjẹ́, ó rọ̀rùn láti rí Bíbélì tí gbogbo èniyàn igbà ayé rẹ̀ kò ní. Ó rí i pé ọ̀pọ̀ ẹ̀ṣọ̀ṣi n fi àwọn àtò àti àwọn àṣà ibilẹ̀ ẹ̀ é. títà àwọn idánilójú kò ní ipilẹ̀ kankan nínú Bíbélì. Ó wá lóye èyí "*olododo ni yio yè nipa igbagbú*" àti pé igbàlà àti iyè àinípẹ̀kun wá nipa igbàgbọ̀ nínú Jésù Kristi nikan. Ó gbàgbọ̀ pé Bíbélì ni àṣẹ̀ ikẹyìn nínú isìn kì í ẹ̀ àwọn aláṣẹ̀ ijọ. (Ìfẹ̀kúfẹ̀ gbà kí ẹnìkan san owó idárijì ẹ̀ṣẹ̀ tí ó ti dá tàbí tí ó fẹ̀ dá.)

Láàárín ọ̀gọ́ta ọ̀dún, àwọn ọ̀tá Luther fipá mú òun àti àwọn ọ̀mọ̀ èyìn rẹ̀ láti gbèjà igbàgbọ̀ wọn lójú inúnibíni líle koko. Ìjéwọ̀ Augsburg ní ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ àpilẹ̀kọ̀, ó sì bèrẹ̀ nipa fífi àwọn ifarajọ̀ra àti iyàtò hàn láàrín àwọn èrò àwọn Kátólíki àti àwọn Pùròtẹ̀sítànti pèlú itenumọ̀ lóri idáláre nípasẹ̀ igbàgbọ̀... Léyìn nàà, ó ẹ̀ àkọ̀sílẹ̀ àwọn ilòkulò Kátólíki tí wọn béèrè fún àtúnṣe fún. Nígbà tí àwọn Kátólíki dáhùn padà láti tako ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ nínú Ìjéwọ̀, àwọn Pùròtẹ̀sítànti dáhùn pèlú "Àforíjì" tí ó túbò ṣàlàyé igbàgbọ̀ wọn. Nígbà tí ó yá, Luther kọ̀ àwọn àpilẹ̀kọ̀ míràn tí ó ẹ̀ àlàyé nipa ẹ̀kọ̀ isìn Pùròtẹ̀sítànti tí ó sì tako ẹ̀kọ̀ Kátólíki nipa àwọn nṣkan bí Maàsi, Póòpù, ìrìn àjò isìn, igbésí ayé àwọn ajéjẹ́, ìbatisí, àti idáláre nípasẹ̀ iṣẹ̀.

Ilé ijọ̀sìn tí Luther dá sílẹ̀ ni wọn kọ̀kọ̀ pè ní Ìjọ̀ Evangelical ti Ìjéwọ̀ Augsburg, tàbí kí wọn kàn pè é ní Ìjọ̀ Evangelical lásán. Luther kò fowọ̀ sí pé kí wọn pe orúkọ̀ rẹ̀ ní apá kan nínú ijọ̀ yí, sùgbọ̀n láipẹ̀ wọn di mímò sí Ìjọ̀ Lutheran nikan.

PRESBYTERIAN

èsin Presbyterianbèrẹ̀ nínú ẹ̀kọ̀ isìn John Calvin, olórí Àtúnṣe Protestant ní Geneva, Switzerland. John Calvin dá ijọ̀ba ijọ̀ sílẹ̀ tí ó dá lóri ọ̀ffìsì Àgbà ti Májẹ̀mú Tuntun, sùgbọ̀n kò tẹ̀numọ̀ pé Presbyterianism nikan ni ijọ̀ba ẹ̀ṣọ̀ṣi tí Bíbélì fowọ̀ sí. Èyí gba àwọn iyàtò nínú ijọ̀ba ẹ̀ṣọ̀ṣi láàyè, sùgbọ̀n ó sì n tẹ̀lẹ̀ ẹ̀kọ̀ isìn Calvin. Àwọn ijọ̀ Congregational tàbí Baptist kan ní ẹ̀kọ̀ isìn Calvinistic, sùgbọ̀n wọn kò ní ètò ijọ̀ba Presbyterian. John Calvin kò rí isìn Presbyterian, sùgbọ̀n ó fi ipilẹ̀ lélé fún un ní Switzerland, Holland, France, England, Scotland, àti Ireland. Ó fún àwọn ará France tí wọn di Huguenots ní iṣírí, ó nipa lóri àwọn ará Dutch tí wọn dá Ìjọ̀ Àtúnṣe Dutch sílẹ̀ ní Holland, ó sì fún àwọn Presbyterian ti Britain ní igboya nínú ijàkadì wọn lòdì sí Bloody Mary, ó sì kọ̀ John Knox tí ó padà sí Scotland. Knox àti àwọn Covenanters dá iná Scotland sílẹ̀ wọn sì sọ̀ ọ̀ di Protestant àti Presbyterian.

Ìsìn Presbyterian jẹ́ irú ijọ̀ba ijọ̀ àti àṣà isìn tí a rí nínú àwọn ijọ̀ Presbyterian àti Reformed. Àtúnṣe Protestant ti ọ̀rúndún kẹ̀rindínlógún jẹ́ ẹ̀gbé pàtàkì méré̀n, èyí tí í ẹ̀ Lutheran, Anabaptist, Anglican, àti Presbyterian àti Reformed. Bí àwọn àṣà wònyí ẹ̀ tàn kálẹ̀ ní ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ orílẹ̀-èdè, nígbà tí Calvinist dá àwọn ijọ̀ tí a ẹ̀tò sílẹ̀ ní Europe, wọn pè wọn ní Reformed, ní British Isles àti North America, àwọn ijọ̀ wònyí ni a mọ̀ sí Presbyterian.

Ọ̀rọ̀ Presbyterian wá láti inú "presbyteros" tàbí "elder" ti èdè Giriki. Májẹ̀mú Tuntun pèsè fún idásílẹ̀ ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ àwọn Alàgbà nínú gbogbo ijọ̀. Àwọn ẹ̀rí fún àwọn ipò wònyí ni a rí nínú pípa àwọn ẹ̀ṣẹ̀ láti inú Ìwé Ìṣe Àwọn Aposteli, 1 Timoteu 3, àti 1 Peteru 5 pọ̀. Àwọn wònyí ni yóò jẹ́ àwọn olórí ijọ̀ àdúgbò. Ìjọ̀ Presbyterian ẹ̀ àfikún sí ètò Bíbélì ti ijọ̀ba ijọ̀ ní ìrísí àwọn ẹ̀gbé ijọ̀ àti àwọn ilé ẹ̀jọ̀ tí n gòkè lọ. Ìjọ̀ kòkọ̀kan ni a n ṣàkóso nípasẹ̀ ẹ̀gbé aláṣẹ̀ tí a n pè ní

Ìpàdé tàbí ẹgbẹ̀ igbimò tí ó jẹ̀ ti pásító àti àwọn àgbààgbà, tí ijọ yàn. (Bíbélì kò fi iyàtò hàn láàárín àwọn oyè, pásító, àgbà, bíşòbù, alábòòjútó, tàbí olùşò àgùntàn, tí ó n tọka sí ara wọn nínú àwọn ẹş kan náà sí àwọn oyè wònyí.) Léyìn náà, ijọ kòòkan jẹ̀ ti pásító, tàbí classis, tí ó n şe àkóso àti işàkóso àwọn igbòkègbodò ijọ láàrín agbègbè kan pàtó. Àwọn ọmọ ẹgbẹ̀ pásító ní gbogbo àwọn pásító àti àwọn aşojú àwọn àgbà láti ijọ kòòkan. Níbí, Àtúnşe tẹ̀lé àwọn ọ́fìsì tí ó n gòkè lọ ti àwọn ijọ Kátólíkì tí wọn ti yapa kúrò lára wọn. Àwọn pásító jẹ̀ ti àwọn pásító, tí wọn jẹ̀ àwọn ẹka ilẹ̀ ayé tí ó tóbi jùlọ ti ijọ náà, àti ipàdé gbogbogbò, tàbí synod gbogbogbò n so gbogbo ijọ pọ̀. Ní ìpele kòòkan, àwọn aşojú tí a yàn láti ọ̀dọ̀ àwọn èniyàn ni ó n şàkóso ijọ náà. Àwọn ijọ àşà Presbyterian sàbà máa n şètò ní íbámu pèlú àlà orílẹ̀-èdè. Nínú orílẹ̀-èdè kòòkan, wọn ti ní ipínyà nígbà gbogbo. Wọn ní aşoşepò nínú Aşoşepò Àwọn Işo Àtúnşe ti Àgbáyé, Igbimò Àwọn Işo Àgbáyé, ní USA Igbimò Orílẹ̀-èdè ti Àwọn Işo, àti Igbimò Lórí Işoşkan Işo.

Èkọ̀ isin Presbyterian ní onírúurú nńkan lóní, şùgbón èkọ̀ isin Calvin şì ni orisun pàtàkì. Ìwé Calvin, *Àwọn Ilé-èkọ̀ ti Ẹşin Kristeni*, ti ọ̀dun 1536 ati atunşe ni ọ̀dun 1559 ni a ti lo jakejado. Bii oluşe atunşe ẹşin ni Germany, Martin Luther, Calvin tenu mo awon ekọ pataki mejì ti Atunşe Protestant; aşe ti awon iwe mimọ ati idáláre nípa oore-ọ́fẹ̀ nípasẹ̀ igbàgbó. Bákán náà gégé bí Luther, Calvin dín àwọn sààmù isin Kristeni kù sí mejì - itẹ̀bomi àwọn ọmọ ọwọ̀ àti àgbàlagbà, àti Oúnjẹ Alẹ̀ Olúwa. (Bíbélì) gba aşe Iribomi àwọn onígbàgbó nikan ni.)

John Calvin yàtò sí àwọn alátúnşe Protestant miiran ní ọ̀ye rẹ̀ nípa iwà Oúnjẹ Alẹ̀ Olúwa, ijọba ijọ, àti ipa ọ̀fin nínú igbésí ayé Kristeni. Wọn máa n şe Oúnjẹ Alẹ̀ Olúwa léèkòòkan. Işosin gba ànfaani díẹ̀, şùgbón iwàásù náà jẹ̀ pàtàkì. Ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ isin kò sí níbẹ̀. Lówólowó pèlú itúnşe ipa Reformed, iwàásù náà şì şe pàtàkì, şùgbón lílo isin isin àti ayeşẹ̀ Oúnjẹ Alẹ̀ Olúwa déédéé ni a lè rí ní ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ ijọ.

John Calvin gbàgbó àti kóni nípa agbára Ọ̀lọ̀run; agbára Ọ̀lọ̀run tí ó n şàkóso àgbáyé Rẹ̀, Kristi nínú igbàlà, iwé mímọ̀ nínú igbàgbó àti iwà, àti agbára olúkúlùkù nínú itumò ifẹ̀ àti Ọ̀rọ̀ Ọ̀lọ̀run. Àwọn wònyí ni àwọn kókó tí ó yẹ kí a tenu mo fún àwọn èniyàn tí wọn ti mo işàkóso ètò Roman Catholic. A ti şàkópò ètò Calvin ní àwọn kókó pàtàkì márùn-ún; a lè rántí rẹ̀ ní lílo acrostic, TULIP.

TULIP Àwọn kókó márùn-ún nínú èkọ̀ Calvin (İşin Calvin)

Àpapọ̀ ibàjẹ̀

Àilera èniyàn

Ìdìbò Àiní Àdéhùn

ÌTÚTÚTÚ ÀŞÀKỌTỌ̀ LÓPỌ̀

Ìfaradà oore-ọ́fẹ̀ tí kò şeé kọ̀ láti ọ̀dọ̀ àwọn èniyàn mímọ̀

Alákòóso àgbáyé àtijọ̀ ló n şàkóso èniyàn pátápátá. Ọ̀lọ̀run fi ifẹ̀ rẹ̀ hàn fún gbogbo aráyé nípa ẹ̀bùn Ọ̀mọ̀ Rẹ̀, fún ètùtù tàbí íbàşepò èniyàn pèlú ara Rẹ̀ nípa fífún gbogbo àwọn tí wọn n wá a ní oore-ọ́fẹ̀ igbàlà Rẹ̀ àti idárijì ẹşẹ̀. Kò sí ẹníkẹni tí a dá lẹbi àyàfi nítorí ẹşẹ̀ tirẹ̀. (Láti inú gbólóhùn ikéde nínú Ìwé Ọ̀fin ti Işo Presbyterian ti United.)

Kí ni àwọn kókó èkọ̀ Calvin fi kóni gan-an?

Àìlera gbogbogbò: Calvin rí i pé nípa isèdá a máa ń dèṣṣè àti pé èṣṣè Ádámù ló jé kí gbogbo èniyàn ṣubú sínú èṣṣè. Ọlórún lè mọ ohun tí yóò ṣeṣe lójó iwájú, ó sì lè pinnu ẹnì tí yóò gbàlà tàbí tí yóò sọ̀nù.

Calvin gba ẹ̀kọ́ Kátólíkì nípa 'èṣṣè àtètèkọ́ṣe'.

Ìdìbò Àìní Adéhùn: Calvin jé apàṣewàá ní ti isèlú àti ní ti ẹ̀kọ́ isin, ó rí Ọlórún lónà kan náà. Nínú iwé Calvin's 'Institutes of the Christian Religion' 3.21.7 ojú iwé 210 "...*Ìwé Mímọ́ yẹn fi èyí hàn kedere, pé Ọlórún nípasè igbimọ́ ayérayé rẹ́ tí kò lè yí padà pinnu lẹ̀ẹ̀kan fún gbogbo àwọn tí ó jé ifẹ́ rẹ́ ní ojú kan láti jẹwọ́ igbàlà, àti àwọn tí wọn jé ẹnì tí, ní ọwọ́ kejì èwẹ́, ó jé idúnnú Rẹ́ láti parun.* (Ìmòtélé àti àyànmọ́ jé ohun méjì ọ̀tò̀tò̀; Calvin rí wọn gégé bí ọ̀kan ó sì kọ̀nì pé èniyàn kò lè ṣubú. Èyí kò fún èniyàn láyè láti yan ohun tí ó wù ú. Kí ní isúnṣe tó wà láti sin Ọlórún bí ohunkóhun tí o bá ṣe, o kò lè yí àbájáde padà?)

Ètùtù Tó Lopin: Èyí tùmọ́ sí wípé Jèsù kò kú fún gbogbo èniyàn. Kí ló dé tí Jèsù yóò fi kú fún àwọn tó ti sọ̀nù?

Oore-ọfẹ́ Ailegbe: Níwọn igbà tí Ọlórún jé ọ̀ba aláṣe, òun ló ń pinnu ẹnì tí a ó gbàlà. Ọlórún ló ń yan ẹnì tí a ó gbàlà, àwọn èniyàn sì ń yípadà sí igbésè Ọlórún lórí igbésí ayé wọn. O kò lè kọ́.

Ìfaradà àwọn èniyàn mímọ́: "Nígbà tí a bá ti gbà á là, a máa gbà á là nígbà gbogbo.

Kíi ṣe pé Calvin jé olórí tó lágbara nínú àtúnṣe ijọ nìkan ni, ṣùgbón ó tún jé olórí mīràn bíi ẹ̀kọ́, idásílẹ̀ ijọba tiwantiwa ní ijọ àti ijọba, àti ní ọ̀lá ẹnìkò̀ọ̀kan fún èniyàn. Ó mú kí iwà rere fún ètò ijọba káfítírátí sunwọ̀n sí i, ó sì sọ olú ilú Switzerland di ilú mímọ́.

Àwọn ipínà kan wà nínú èsìn Presbyterian ti Amérikà; àwọn kan jé nítorí itún-padà ní àwọn ọ̀dún 1740, àwọn kan jé nítorí isinrú, àwọn kan jé nítorí ọ̀ràn ẹ̀kọ́ isin tàbí isẹ́ isẹ́ míṣọ̀nnàrì, àwọn kan sì jé láti ọ̀dọ̀ Ogun fún Òmìnira ti Àwọn Orílẹ̀-èdè Confederate.

Ijọ àrìwá di Ẹ̀dò̀sì United Presbyterian àti ijọ gúúsù ni a ń pè ní Ẹ̀dò̀sì Presbyterian ní Orílẹ̀-èdè Amérikà.

Àwọn ijọ Presbyterian mīràn pèlú:

Ijọ Presbyterian ní Amérikà tí ó dara pọ́ mọ́ ijọ Reformed Presbyterian, Evangelical Synod ní ọ̀dún 1982. (idàpọ̀ ijọ Reformed Presbyterian ní Àrìwá Amérikà, Synod gbogbogbò àti Ijọ Evangelical Presbyterian tí ó ti yapa kúrò nínú Ijọ Orthodox Presbyterian ní ọ̀dún 1937 ní ọ̀dún 1965).

Ẹ̀dò̀sì Presbyterian ti Àrìwá Amérikà. Ẹ̀dò̀sì Presbyterian tí a túnṣe tí a sopọ́ mọ́ Bíbélì Presbyterian Ẹ̀dò̀sì

Ẹ̀dò̀sì Presbyterian Cumberland

Ẹ̀dò̀sì Presbyterian Keji ti Cumberland ni Ẹ̀dò̀sì Presbyterian Orthodox ti Orilẹ̀ Amẹ̀rika

Ẹ̀dò̀sì Presbyterian Àtúnṣe

Ẹ̀dò̀sì Presbyterian Àtúnṣe ní Àrìwá Amérikà Ẹ̀dò̀sì Evangelical Presbyterian

Ẹ̀dò̀sì Westminster Presbyterian

Ẹ̀dò̀sì Presbyterian Alábààṣiṣẹ̀pọ̀ ti Àrìwá Amérikà

Àwọn ijọ tí wọn ti ṣe àtúnṣe ní Amérikà wà pèlú ijọba Presbyterian. Àwọn ni:

Ṣọ̀ọ̀ṣì Àtúnṣe ní Amẹ́ríkà

Ìjọ Àtúnṣe Kristẹni

Ṣọ̀ọ̀ṣì Àtúnṣe ti Hungary ní Amẹ́ríkà

Àwọn Ìjọ Àtúnṣe ní Netherlands

Ṣọ̀ọ̀ṣì Àtúnṣe Pùròtẹ́sítàntì ti Amẹ́ríkà

Ṣọ̀ọ̀ṣì Àtúnṣe ní Orílẹ̀-èdè Amẹ́ríkà

Gbogbo àwọn Presbyterian máa n tẹ̀lẹ̀ àwọn ìpele ìjẹ́wọ̀ kan pẹ̀lú:

Ẹ̀sìn Nicene ti 325

Ìjẹ́wọ̀ Àwọn Àpósítẹ̀lì ti òrúndún kejì ti Scotland ti ọ̀dún 1580

Katíkisimu Heidelberg ti ọ̀dun 1563 Ìjẹ́wọ̀ Helvetic kejì ti ọ̀dun 1566 Ìjẹ́wọ̀ Westminster ti ọ̀dun 1647 Katíkisimu Kukuru ti ọ̀dun 1647

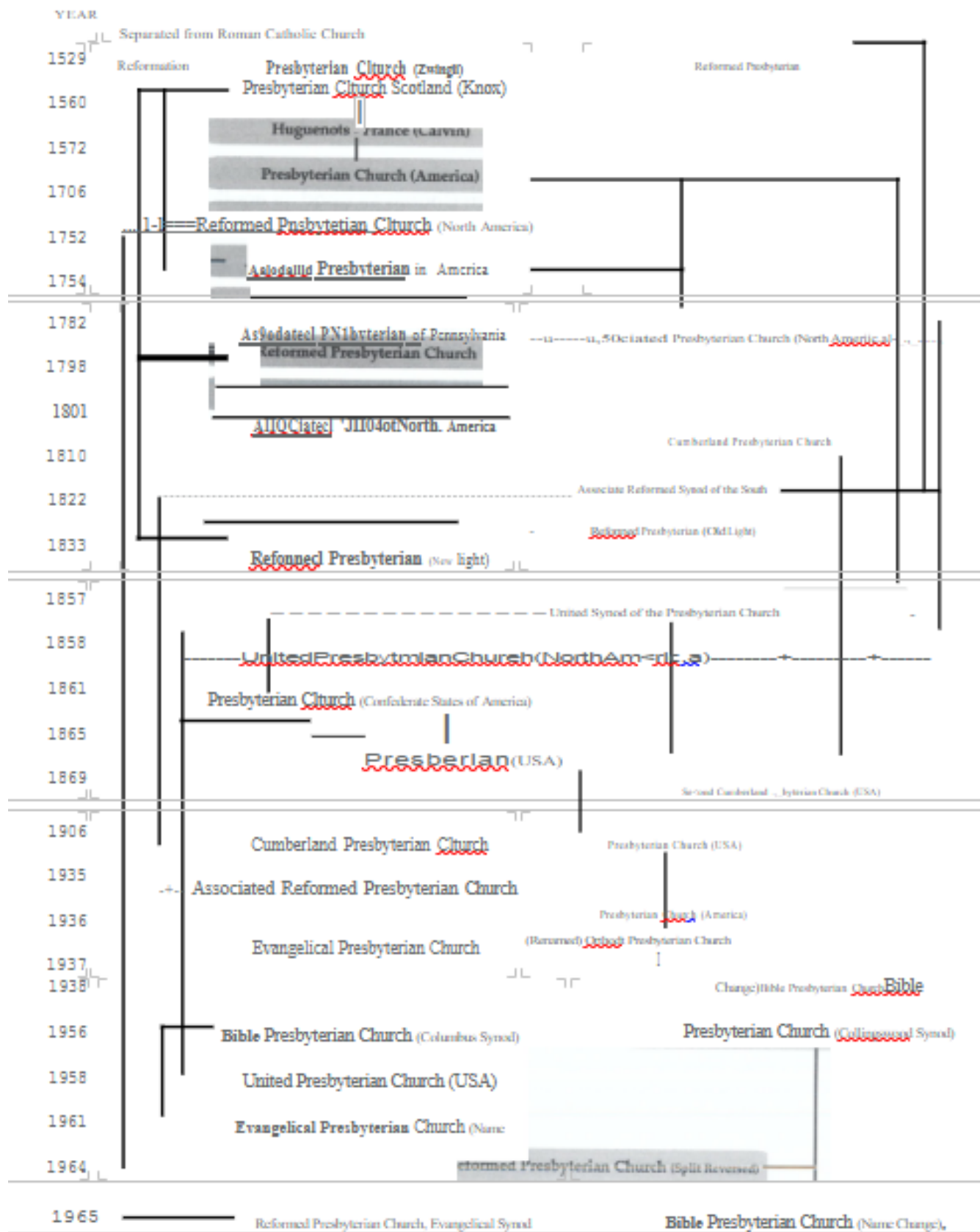
Ìkéde Ẹ̀kọ̀ Ìsìn Àwọn Alágbàṣe láti ọ̀dún 1934

Ìjẹ́wọ̀ ti ọ̀dun 1967

Dájúdájú àwọn ìjọ Presbyterian mǐràn wà tí a ti yọ kúrò níbí, ṣùgbọ́n ìbèèrè wa ṣì wà bẹ̀ẹ̀. **Ñjẹ́ Ṣọ̀ọ̀ṣì Presbyterian kan dára bí òmíràn? Ñjẹ́ àwọn ìgbàgbọ̀ àti ìjẹ́wọ̀ ìgbàgbọ̀ ẹ̀ pàtàkì láti lóye àti láti ṣàlàyé ẹ̀kọ̀ Bíbẹ̀lì?**

Tí ìjẹ́wọ̀ tàbí ìgbàgbọ̀ kan bá ní ju ohun tí Bíbẹ̀lì kọ̀ni lọ, ẹ̀ kò ní púpọ̀ jù? Tí kò bá ní ohunkóhun tó kéré sí ohun tí Bíbẹ̀lì kọ̀ni, ẹ̀ kò ní díẹ̀ jù? Tí ó bá ní ohun tí Bíbẹ̀lì kọ̀ni gan-an, ẹ̀ kò ní láárí? Ẹ̀ ó pọ̀ndandan? Dájúdájú, tí ó bá ní ohun tí Bíbẹ̀lì kọ̀ni gan-an, ìjẹ́wọ̀ ara ẹ̀ni tó dára ni, ẹ̀ ó yẹ kí a ẹ̀ é gégé bí gbólóhùn ìgbàgbọ̀?

PRESBYTERIAN CHURCH TIMELINE

Lúterán

A ti rí ìpilẹ̀ṣẹ̀ Ẹ̀ṣọ̀ṣì Lutheran nínú ìdàgbàsókè Àtúnṣe àti Ẹ̀ṣọ̀ṣì Evangelical ti Ìjẹ́wọ̀ Augsburg. A ó rí bí ó ti ṣẹ̀lẹ̀ nínú Ẹ̀ṣọ̀ṣì Májẹ̀mú Tuntun, ohun tí olùdásílẹ̀ kọ̀ni àti ohun tí ìjọ̀ ṣe kò báramu. A ó fi díẹ̀ lára àwọn Ẹ̀kọ̀ tí Martin Luther kọ̀ni àti èyí tí ó gbàgbọ̀ wéra pẹ̀lú ohun tí ìjọ̀ tí orúkọ̀ rẹ̀ n jẹ̀ ti n ṣe àti èyí tí ó ti kọ̀ni.

DOCTRINES OF LUTHER

1. ORIGINAL SIN
From Augustine, assumed it was Correct, did not investigate it.
2. INFANT BAPTISM
On the basis of original sin" He said Unless original sin could be proved, Infant baptism had no basis. Favored IMMERSION for baptism.
3. BIBLICAL AUTHORITY
For church teaching and practice.
4. CHURCH NAME - CHRISTIAN
(Did not want to begin a sect or have His followers use his name)
5. CONGREGATIONAL SINGING
No choirs, Said nothing on instrumental music. Published hymns for use with organ.
6. PRIESTHOOD OF ALL BELIEVERS
1 Peter 3 and Hebrews 13
7. SALVATION by FAITH ONLY

DOCTRINES OF THE LUTHERAN CHURCH

1. ORIGINAL SIN
2. INFANT BAPTISM, CONFIRMATION
3. BIBLICAL AUTHORITY
(A thing is allowed if it is not forbidden)
Also use Luther's catechisms and three historical creeds.
4. LUTHERAN or EVANGELICAL LUTHERAN
5. SOLOS, CHOIRS, AND INSTRUMENTAL MUSIC
6. PRIESTHOOD OF ALL BELIEVERS
Some bishops elevated over others and have developed a Synod organization.
7. ADULT SALVATION by FAITH ONLY
Eternal security
8. CONSUBSTANTIATION
The blood & body of Christ are in a Mysterious manner substantially present In the Eucharistic elements after consecration

Àjọpọ ni ọrọ tí a n ló láti fi pe ijo kan pató, a si tún n ló ó láti fi se àpẹjúwe irú ijoba ijo kan, níbi tí ijo kòòkan tàbí ijo kòòkan ti n sàkóso ara wọn.

Ìjọsin ijo bèrè pẹ̀lú àwọn ijo ipilẹ̀şẹ̀ tí a kà nípa wọn nínú Májẹ̀mú Tuntun. Báyií ni ẹ̀sìn Kristeni se bèrè. Bí àkókò ti n lo àti idàgbàsókè Ìjọ Kátólíkì àti àwọn miiran nínú Àtúnşe isin, àwọn ijo ní onírúurú ọ̀nà isàkóso àti isàkóso ijo. Wọn tún gbé e dide ní àkókò isin Puritanism ti ilẹ̀ Gẹ̀ẹ̀sì, léyìn náà láti yan egbé kan pató. Ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ àwọn egbé bèrè pẹ̀lú irú ijo kan, sùgbọ̀n bí àkókò ti n lo, isàkóso ni a gbé lo sí àwọn àjọ àárín gbùngbùn kòdà nígbà tí àwọn aláşẹ̀ kan wà ní ipele ijo àdúgbò. Àwọn egbé isin kan wà tí wọn n lo ọ̀rọ̀ náà gégé bí orúkọ wọn. Àwọn wònyí ní àwọn Baptist, Unitarians, àti àwọn Ìjọ Kristeni kan. Ìjọ Kristi ti jẹ̀ ijo láti ibèrè rẹ̀ ní ọ̀rúndún kiíní. Láipẹ̀ yií, àwọn ijo ti Ìrìn Àtúnşe isin àti àşà Campbellite şì jẹ̀ ti ara wọn tí wọn si jẹ̀ ti ijo pátápátá.

Ìjọsin ijo ọ̀pọ̀ gbòde kan ní ọ̀rúndún ketàdínlógún láàrín àwọn Puritan ará Gẹ̀ẹ̀sì tí wọn sí lo sí New England. Àwọn itàn fi hàn pé ijo ọ̀pọ̀ yií ti ọ̀dọ̀ Robert Browne, ẹnì tí ó jiyàn ní ibèrè ọ̀dún 1582 pé ijo ti England ti bàjẹ̀ tó bèjẹ̀ tí àwọn Kristeni tòótọ̀ fi gbòdọ̀ ya ara wọn sọtò kúrò nínú rẹ̀ kí wọn si dá ijo tiwọn sílẹ̀. Ní ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ ibi àti ní ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ ọ̀nà tí itàn kò mò, àwọn Kristeni ní láti para pọ̀ ní àwọn egbé kékeré láti yera fún iyà tí àwọn ijo pàtàkì àti àwọn ijoba tí wọn n sàkóso wọn fi n pè wọn ní àwọn alatakò. Ohun kan náà ló n şelẹ̀ ní àwọn orílẹ̀-èdè Kòmúnìsì tàbí Mùsùlùmí bíi Şáínà tàbí Saudi Arabia níbi tí àwọn "Ìjọsin Ilé" ti n pàdé ní ikòkò, nítorí ibèrù pé a ó dá wọn lóró tàbí pa wọn.

Láàrín àwọn tí wọn di ẹ̀ka isin tí a n pè ní Congregational, àwọn tí a tún bí tàbí tí a tún bí nípa ti ẹ̀mí nikan ni a fi pamọ̀ nípasẹ̀ ìrírí ti ara ẹnì ti àtúnşe ẹ̀dà àdàkọ. A ní láti yí ikálẹ̀ yií padà, ní ọ̀dún 1662 nípa gbígbà ní ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ àwọn ijo New England ti àdéhùn Half-Way, a fún àwọn èniyàn tí wọn ní ibákégbé pẹ̀lú ètò ijo Congregational, sùgbọ̀n wọn kò lè fúnni ní idánilójú pé wọn ti ní ìrírí iyípadà ara ẹnì. Nínú ijo Olúwa, èyí kì í se isòro nítorí pé àwọn tí wọn gbọ̀ràn sí Ọ̀rọ̀ Ọ̀lórùn, tí wọn ronú pìwà dà kúrò nínú ẹ̀şẹ̀ wọn, tí wọn jéwọ̀ ní gbangba, tí wọn si se ìribomi, (tí wọn rì sínú omi) n fihàn kedere pé wọn ní "ìrírí iyípadà ara ẹnì".

Ní ọ̀dún 1708 ní Connecticut, gbígbà tí wọn gbà pé kí wọn se ètò Saybrook Platform mú kí àwọn ijo tí wọn jẹ̀ Presbyterian ní àjọşepọ̀ wà láàárín àwọn aláşẹ̀ ijo àti àwọn ijo tí wọn jẹ̀ ti Presbyterian. Ní Massachusetts, ibèrù isáájú láti ọ̀dọ̀ àwọn egbé ìránşẹ̀ dínkù, àti pé "Ìjijí Nlá" ní nńkan bí ọ̀dún 1740 tún ba èrò itúnşe egbé jẹ̀.

Ẹ̀sìn ní àwọn idámọ̀ ọ̀tòtòtò, wọn si şètò wọn lóttòtòtò láti se onírúurú isẹ̀ isin fún àwọn ijo wọn ní ọ̀rúndún kòkàndínlógún. Ìjọsin Congregational jẹ̀ ọ̀kan lára àwọn egbé isin tí ó wá láti inú àwọn ijo ijo ti New England tí wọn ti n se àkóso. Ní ọ̀dún 1805 sí 1825, àwọn egbé méjì jáde wá tí wọn n pe orúkọ náà congregational. Egbé onílaákàyè di egbé kan tí a n pè ní Liberal Christians tàbí Unitarian Congregationalist, àti nígbèyìn gbéyìn àwọn Unitarians nikan. A pe egbé keji ní Orthodox tàbí Trinitarian Congregationalist àti nígbèyìn gbéyìn Congregationalist nikan.

Àwọn Congregationalists ní ìmòlára idámọ̀ ẹ̀sìn tó n pọ̀ sí i, wọn si se ọ̀pọ̀ ipàdé, èyí tó mú kí wọn dá Ìgbimọ̀ Orílẹ̀-èdè ti Àwọn Şọ̀şì Congregational ti Orílẹ̀-èdè Amérikà sílẹ̀. Ẹ̀ka isin náà ti tàn kálẹ̀ sí àwọn apa miiran ní orílẹ̀-èdè náà níbi tí àwọn èniyàn láti New England ti sí lo sí orílẹ̀-èdè miiran.

Nísinsinyí, láti igbà tí wọn ti n kópa nínú Ìgbimọ̀ Àwọn Ìjọ Àpapọ̀ àti pẹ̀lú onírúurú isọkan àti isọkan ní ọ̀dún 1961 pẹ̀lú Ìjọ Evangelical àti Reformed, wọn n pe egbé náà ní **Ìjọ isọkan ti Kristi**. Àwọn ijo Evangelical àti Reformed jẹ̀ ti Presbyterian, dípò kí wọn jẹ̀ ti ijo, àti láti igbà náà ni wọn ti se bèjẹ̀.

Àwọn ijọ ijọ kò sí ní ijọ mọ, ó jẹ àdéhùn díẹ. Nítorí pé wọn ti da ijọ kan pọ láàrín wọn gbọdọ dára bí ti àwọn ijọ miíràn láàrín wọn!

Àwọn Onibatisí

Àwọn Baptist jẹ ọkan lára àwọn ijọ Protestant pàtàkì ní Orílẹ̀-èdè Amẹ́ríkà. Wọn so láàárín wọn pé wọn kò ní olùdásílẹ̀ bí kò ẹ́ Kristi àti pé àwọn Baptist ti n wàásù àti síṣe àṣà láti igrà ayé Johanu Baptisti. Àwọn ènìyàn kan ti n tẹ̀lé ohun tí a ti kà sí ilànà Baptist ní gbogbo ọdún. Sùgbọ́n ijọ, tàbí 'ijọ tí a sètò' tí wọn bèrè ní England àti Holland. (Àkíyèsì: Jòhánù Baptisti gbé ní igrà Mosaic kí a tó dá igrà Kristeni sílẹ̀.)

Nígbà tí Àtúnṣe Ìsìn bèrè ní ibèrè ọ̀rúndún kerindínlógún, àwọn egbé tó fónká farahàn tí wọn n gbé igràgbọ́ wọn lárugẹ, èyí tí wọn ti di èkọ́ ẹ̀sìn Baptist báyí. Orúkọ náà Baptist ni a rí ní onírúurú ọ̀nà ní Germany àti Switzerland. Àwọn Onísẹ̀gùn Ìtójú Ọ̀mọ́dẹ̀, (àwọn tí wọn n ẹ́ itẹ̀bomi fún àwọn ọ̀mọ́ ọ̀wọ́ àti àwọn ọ̀mọ́dẹ̀), Àwọn Onísẹ̀gùn Ìtójú Ọ̀mọ́dẹ̀, (àwọn tí wọn tako Ìtẹ̀bomi ọ̀mọ́ ọ̀wọ́, àti àwọn Onísẹ̀gùn Anabaptist (àwọn tí wọn tún ẹ́ itẹ̀bomi fún àwọn àgbàlagbà tí wọn ẹ́ itẹ̀bomi nígbà tí wọn wà ní ọ̀mọ́dẹ̀).

Ní Holland, àwọn Mennonite, àwọn ọ̀mọ́lẹ̀yìn Menno Simons Anabaptist tẹ̀lé, nípa lóri àwùjọ àwọn Baptist Separatists tí wọn sá àsàlà sí Amsterdam kúrò nínú inúnibíni isìn lábẹ̀ James 1; ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ nínú wọn n gbé ní ilé Mennonite àti ọ̀kan lára àwọn aṣáájú, John Smyth ni a tún ẹ́ bamitiisi pèlú àwọn ọ̀mọ́lẹ̀yìn rẹ̀ nínú ẹ̀sìn Anabaptist tàbí Baptist, pèlú wọn sì dá igrà Baptisti Gẹ̀ẹ̀sì àkókó sílẹ̀ ní ọdún 1609. Wọn kò láti jẹ Mennonite nítorí pé iyẹn jẹ ewu sí ogún wọn ní Gẹ̀ẹ̀sì. Wọn yóò jẹ Baptist sùgbọ́n wọn kì í ẹ́ Mennonite. Wọn padà sí London wọn sì dá igrà Baptisti Gbogbogbo sílẹ̀.

Ní ọdún 1638, wọn dá Sọ̀ṣọ̀sì Baptisti (British) àkókó sílẹ̀, tí ó n tẹ̀lé èkọ́ àyànmọ́ John Calvin, tí ó sì n wàásù ètùtù díẹ̀. Ní ọdún 1641, Baptisti iribomi yapa, ó sì kọ́ ijéwọ́ igràgbọ́ kan tí ọ̀pọ̀ àwọn Baptist sì n dì mú. Ìjéwọ́ yí ni ó fi orúkọ Baptisti pe àwọn ènìyàn wọnyí ní orúkọ náà.

Ó kéré tán ẹ̀ka isìn Baptist mètàdínlógún ló wà, ọ̀kọ̀ọ̀kan wọn kò yàtò sí ara wọn, síbẹ̀ wọn so pọ̀ mọ́ àwọn ilànà àti èkọ́ kan:

Àwọn Onítẹ̀bomi Amẹ́ríkà (ní àrìwá)

Onítẹ̀bomi Negro

Ìbáṣepọ̀ Onítẹ̀bomi Bíbélì, Àgbáyé

Ìpàdẹ̀ Gbogbogbò Baptisti

Baptisti Ìfẹ̀ Ọ̀fẹ̀

Àwọn Onísìn Baptist Gbogbogbò

Ilana Gbogbogbo mefa

Àwọn Baptisti Àkókó ti Baptist

Àwọn Baptisti lotọ́ ninu Kristi

Àwọn Onítẹ̀bomi Ọ̀jó Keje (Jẹ́mání 1728)

Ìjọ Baptisti United Free Will

Ègbé Àwọn Òjìsẹ̀ Bètélì

Àpéjọpò Orílẹ̀-èdè Onímòṣọ̀pò Baptist ti Orílẹ̀-èdè Amẹ́ríkà

Ìgbésí ayé Ìhìnṣẹ̀ ti Orílẹ̀-èdè Baptist àti Àpéjọ̀ Ìgbàlà Ọkàn ti USA

Apejọ Gbogbogbo ti Ile ijọsin Baptist Evangelical, Inc.

Ègbé Àwọn Onítẹ̀bọ̀mi Dúki (àti Àwọn Ọmọ̀dé) (Ìjọ Onítẹ̀bọ̀mi ti Kristi)

Bètélì Baptist

Àpéjọpò Gúúsù Baptist

Ègbé Àwọn Onítẹ̀bọ̀mi ti Amẹ́ríkà

Ègbé Àwọn Onítẹ̀bọ̀mi Áárín Gbùngbùn

Ègbé Baptisti Ìṣọ̀kan Kristeni

Ègbé Onítẹ̀bọ̀mi Onígbàsókè ti Amẹ́ríkà

Ègbé Gbogbogbò ti Àwọn Ìjọ Baptist Deede

Àwọn Onímò-itàn Baptist

Àpèrò Gbogbogbò Baptisti ti Ariwa Amerika

Àwọn Onítẹ̀bọ̀mi Ọjọ̀ Keje

Àwọn Onímò-èkọ̀ Baptist ti Ìṣọ̀kan

Ègbé Àwọn Míṣọ̀nnàri Baptist ti Amẹ́ríkà

Àwọn Baptisti Ìpinnu Àkókọ̀-ńínú-ẹ̀mí méjì

Ñjẹ̀ ijọ Baptist kan dára bí ti òmíràn?

Àwọn QUAKERS - Àwọn Ọrẹ̀

ÈGBÈ ÈSÌN ÀWỌN ỌRÈ. George Fox, tí a bí ní ọdún 1624, tí ó sì gbé ayé títí di ọdún 1691, wá òtítọ̀ àti àlàáfíà nípa ẹ̀mí ní àyíká kan níbi tí ijọ̀ àti ijọ̀ba ti n darí iṣe àti èrò isin. Nítorí pé kò rí òtítọ̀ nípa ẹ̀mí nínú àwọn ijọ̀ igbà ayé rẹ̀, ó rí àlàáfíà nínú àjọṣepò tuntun, tímótímọ̀ àti ti ara ẹ̀ni pẹ̀lú Kristi. Ó ní: *"Nígbà tí gbogbo irètí mi nínú (àwọn ijọ̀ àti àwọn onísìn) ti lọ, nígbà náà ni mo gbọ̀ ohùn kan tí ó wí pé, "O wa ọkan, Kristi Jesu paapaa ti o le ba ipo rẹ sọrọ."*

"Ohùn Inú tàbí Ìmọ̀lẹ̀ Inú, ohùn kan tí ó wà fún gbogbo èniyàn. Gbogbo àwọn ọmọ ẹgbé Ọrẹ̀, tí a mọ̀ sí 'Quakers' ni ijọ̀, gbogbo ọkàn ni pẹ̀pẹ̀ àti ibi mímọ̀ Ọlórún. Wọn kò ní ohunkóhun ṣe pẹ̀lú àwọn irísí tàbí àwọn ayeye, àwọn ààtò, tàbí àwọn igbàgbọ̀. Ìgbàgbọ̀ pàtàkì wọn ni pé ifihàn Ọlórún jẹ̀ lésèkèsè àti ẹ̀nikòòkan, gbogbo èniyàn lè rí Ọrọ̀ Ọlórún nínú ọkàn wọn, àwọn ọrẹ̀ sì n gbìyànjú láti tẹ̀lẹ̀ e."

Àwọn Quakers tẹnu mọ iwà rere èniyàn nítorí igbàgbọ wọn pé ohun kan ti Ọlórún wà nínú gbogbo èniyàn. Wọn mò pé ibi wà, wọn sì n ń sísẹ láti pa á run dé ibi tí ó bá ẹẹ ẹ. Àwọn ọré n gbìyànjú láti gbé ní ìbámu pèlú ìlàà Kristèni ti òtítọ àti òtítọ. Wọn n yera fún ọrọ ajé, pèlú iròrùn nínú aṣo, iwà rere, àti ọrọ síso.

Ìsìn Quakerism jẹ iyípadà, wọn sì kà á sí iyípadà ijọba láti ọwọ Sòṣòṣi ijọba England, níbi tí ó ti bèrẹ. Wọn tẹnumọ òmìnira ọrọ síso, ipéjọpọ, àti ijọsin, yàtò sí ijọ ijọba. Wọn tako ẹkọ ìsìn àti ẹkọ ijọ ijọba, wọn sì rò pé kò tọ láti san owó orí láti sètíléyìn fún àwọn àlùfáà ijọba. Ijọba gbà èyí gégé bí ìṣòtẹ. Ọpọlọpọ àwọn Quaker ni wọn nà, wọn fi sẹwọn, wọn dá lóró, wọn gé wọn ní ọgbé, tàbí wọn pa wọn, láàárín ọdún 1650 sí 1689. Àwọn Quaker kan kú ní ọgbà ẹwọn. Ní Amérikà, wọn ẹ òfin láti má ẹ jé kí wọn wà níbẹ, ọpọ wọn sì ni wọn nà, títi di igbà tí wọn fi ẹ òfin ifaradà ọdún 1689.

Wọn kí í búra nílẹ ejọ, wọn kí í ẹ iyàtò láàárín ọkúnrin àti obìnrin tàbí ẹgbé àwùjọ, wọn dá ẹrú lẹbi, wọn kí í sì í fi ọlá wọn fún ọba tàbí èniyàn lásán. Àwọn orúkọ tí wọn n pè wọn ni Omọ Ìmọlẹ, Omọ Òtítọ, Àwọn Ọré Òtítọ, àti nígbèyìngbèyìn Ẹgbé Àwọn Ọré Ẹsìn mú kí wọn fi wọn ẹ yèyẹ, wọn sì tako wọn gidigidi. Ní ti ìṣipayá wọn kí wọn tó fi ara wọn hàn, wọn sáà maa n pè wọn ní Quakers.

Àwọn ohun tí a lè fi ẹ omọ ẹgbé jẹ lórí iwà rere àti ẹsìn, àti ifé ọkàn ẹni tí ó fẹ láti ẹ àti láti gba àwọn ojúṣe omọ ẹgbé. Àwọn ipadé fún ijọsin ni a maa n ẹ lẹẹkan tàbí lẹẹmeji lósòṣòṣe, a sì n ẹ é láti ràn wọn lówọ láti nímọlára wíwà Ọlórún gégé bí ìmọlẹ tàbí ẹmí itọsọnà nínú igbésí ayé wọn. Nínú àwọn ipadé wònyí, àwọn omọ ẹgbé n wọn tàbí fi àwọn ọye àti igbàgbọ wọn wera pèlú àwọn ẹlòmíràn nínú ipadé náà. Àwọn ipadé náà kò ní ètò, ìsìn, tàbí ààtò tí a ti sètò tẹlẹ. Àwọn ipadé tuntun ti àwọn Ọré kan n lo àwọn òjísẹ tí a sanwó fún, wọn sì n ẹ ijọsin tí a ti sètò tàbí tí a ti sètò díẹ.

Ìṣàkóso àwùjọ ni a n ẹ nípa ipadé fún ìṣẹ. Àwọn ipadé oṣoosù ni ijọ kan tàbí jù bẹẹ lọ n ẹ. Àwọn ipadé oṣoosù kan tàbí jù bẹẹ lọ n jẹ Ipadé Oṣoosù kan tàbí jù bẹẹ lọ, àti àwọn Ipadé Oṣoosù láàárín agbègbè kan tí a ti sọ di Ipadé Ọdọdún. Àwọn ipinnu Ipadé Ọdọdún ni àṣe gíga jùlọ fún àwọn ẹkọ tàbí àwọn ohun ìṣàkóso tí a gbé kalẹ láàárín agbègbè náà. Ìgbimọ Àgbáyé fún Ìgbimọ Àwọn Ọré ni àjọ àgbáyé ti àwùjọ náà.

Àwọn iyàtò èrò kan ti wà láàárín àwọn ọré lórí ẹkọ igbàgbọ. Ní nńkan bí ọdún 1827, mínísítà Quaker ti Amérikà, Elias Hicks, bèèrè pé òótọ àti àṣe Ọlórún ti Bíbélì àti Kristi ìtàn jẹ òtítọ, àwọn ọré kan yapa, a sì mò wọn sí Hickites. Léyìn náà ni ẹgbé náà di mímọ sí àwọn ọré Orthodox. Léyìn náà, ẹgbé iwàásù ìhìnrere kan tí Quaker ti ilẹ Gẹẹsì kan ẹ olórí, Joseph Gurney ru àtakò sókè, ẹgbé tuntun kan tí a pè ní Orthodox Conservative Friends sì ni John Wilbur ẹ olórí. Ẹgbé yí tẹnu mọ ijéwọ Quaker ti ọrúndún 17. Pèlú àwọn iyípadà wònyí, ọpọ èniyàn yí ìbáṣepọ wọn pèlú ayé padà nípa fífi ọnà iwò àti ọrọ wọn sílẹ, àti ìkóríira sí ìṣẹ ọnà àti iwé, àti pé Quakerism ti ọrúndún 17 kéré gan-an lóní.

Ṣé Quaker kan dára bí ti òmíràn?

Fún gbogbo “ẹsìn”, iyàtò yèn ló yà á sọtò kúrò lára gbogbo àwọn yòókù. Ọpọlọpọ àwọn ẹka ìsìn nínú ohun tí a n pè ní Kirisédòmù ní àwọn kan sọ pé àwọn n tẹlẹ Ọlórún. Kí í ẹ Ọlórún ló fa iyàtò ìsìn tàbí idàrúdàpọ ní ayé wa. *“Nítorí Ọlórún kí í ẹ olùpilẹṣẹ idàrúdàpọ, bí kò ẹ ti àlàáfíà, gégé bínínú gbogbo ijọ àwọn èniyàn mímọ.” (1 Kórínti 14:33)* Èniyàn kí í ẹ orísun ìmọ ìsìn, ó sì yẹ kí ó mò pé Ọrọ Ọlórún gégé bí a ti sọ nínú Bíbélì Mímọ ní àṣe ìsìn nínú.

Baba Ọrun fún Jesu Kristi ní gbogbo àṣe (Matteu 28:18) Mose sọ àṣotélẹ nínú **Deuteronomi 18: 15-19**, *“Olúwa Ọlórún rẹ yóó gbé díde fún ọa Wólí láti àárín àwọn arákúnrin rẹ, bíèmi, Òun ni kí ẹ fetí sí.”* Peteru lo àṣotélẹ Mose yí fún Jesu nínú **Ìṣe 3: 19-26**,

"Nítorí náà, ẹ ronúpiwàdà kí ẹ sì yípadà, kí a lè pa ẹ̀sẹ̀ yín rẹ, nígbà tí àkókò ìtura bá ti òdò Olúwa wá. Yóò sì rán Jesu Kristi, ẹni tí a ti wàásù rẹ fún yín tẹ̀lẹ̀: Ẹni tí ọrun gbọdọ gbà tí tí di àkókò àtúnṣe ohun gbogbo, tí Ọlórún ti sọ láti ẹnu àwọn wòlì mímọ láti igbà ayé wá. Nítorí Mose wí fún àwọn baba rí lá pé, a Olúwa Ọlórún rẹ yóò gbé wòlì dide fún àwọn arákúnrin rẹ bí ièmi; Ọun ni ẹyin yóò gbọ nínú gbogbo ohun tí ó bá sọ fún yín. Yóò sì ẹ pé, gbogbo ọkàn tí kò bá gbọ ti wòlì náà ni a ó parun kúrò láàrín àwọn èniyàn. Bẹ̀ẹ̀ ni, àti gbogbo àwọn wòlì láti Samueli àti àwọn tí ó tẹ̀lẹ̀ e.gégé bí ọpọlọpọ gégé bí Mo ti sọ, mo sì ti sọtẹ̀lẹ̀ nípa ọjọ wònyí pèlú. Ẹyin ni ọmọ àwọn wòlì, àti ti májẹmú tí Ọlórún ti bá àwọn baba wa dá, nígbà tí ó wí fún Ábúrahámù pé, "Nínú irú ọmọ rẹ ni a ó ti b̀kún fún gbogbo idílẹ̀ ayé." Ẹyin ni Ọlórún kókó rán an láti b̀kún fún yín, nígbà tí ó jí Jésù Ọmọ rẹ̀ dide, ó sì yípadà kúrò nínú ẹ̀sẹ̀ rẹ̀."

A ni ọrọ Ọlórún nihin "*láti igbà tí ayé ti b̀rẹ̀*" hípasẹ̀ àwọn ọmọ májẹmú pèlú Ọlórún àti àwọn wòlì tí wón n sọ nípa "*irugbin*" ẹ̀yí tí í ẹ̀ Jésù ọmọ Ọlórún. Ẹ̀yí ni irugbin àti Ọrò tí a ti n tẹ̀lẹ̀ láti inú àwọn orí iwé yí. Nígbà ayé George Fox, Bíbẹ̀lì yẹn, bó tilẹ̀ jẹ̀ pé ó kéré díẹ̀, wà nílẹ̀, àti ní àwọn ọdún tí ó ti wà nílẹ̀. Àkókò fún 'ohùn inú' ti parí.

A fun Jesu ni gbogbo agbara ni ọrun ati ni aye. Lori oke nigbati a yipada si i niwaju Mose, Elias, Peteru, Jakọbu, ati Johanu, ohùn lati inu awosanma naa wipe, "*Ẹ̀yí ni Ọmọ mi àyànfẹ̀, nínú ẹni tí èmiòwúrò Ó dùn mó mi, ẹ̀ gbọ̀ tirẹ̀.*" Àkókò àwọn wòlì àti ẹ̀bùn Ẹ̀mí Mímọ̀ ti kojá, a sì nílò láti gbọ̀ ohun tí Jésù ní láti sọ, àti nípasẹ̀ Ẹ̀mí Mímọ̀ ọ̀rọ̀ àwọn àpósítélì Rẹ̀ gégé bí a ẹ̀ kọ̀ sílẹ̀ nínú Májẹmú Tuntun. Ìyàtò àti iyípadà yóò máa wà nígbà gbogbo nínú ijọ tàbí àpéjọ níbi tí gbogbo èniyàn ní 'imólẹ̀ inú', 'ohùn inú', tàbí ẹ̀mí láti tọ̀ ọ̀ sọ̀nà dípò Ọ̀rọ̀ Ọ̀lórún tí a kọ̀ sílẹ̀ gégé bí a ẹ̀ kọ̀ ọ̀ sínú Bíbẹ̀lì Mímọ̀.

Héberù 1:1-2, "*Ọlórún tí ó ti bá àwọn baba sòrò ní igbà gbogbo àti ní onírúurú ọ̀nà láti ọwọ̀ àwọn wòlì, ní ọjọ̀ ikeyin wònyí ni ó ti bá wọn sòrò. àwà nípasẹ̀ Ọmọ̀ Rẹ̀, ẹni tí Ó yàn gégé bí ajogún ohun gbogbo, nípasẹ̀ ẹni tí Ó dá àwọn ayé."*

Àìrì òtítọ̀ ẹ̀mí nínú àwọn ijọ nígbàkigbà kò yẹ kí ó yorí sí "ìfihàn tuntun" tàbí "imólẹ̀ inú" sùgbọ̀n wíwá nínú iwé mímọ̀ yóò yorí sí wíwá ohun tí Ọlórún ti gbé kalẹ̀ nínú ijọ Ọmọ̀ Rẹ̀ Jésù. Kò sí ohun tuntun tí ó lè wá láti inú wíwá yí; àwọn ọ̀rọ̀ náà ti jẹ̀ bákan náà fún ǹhkan bí ẹ̀gbẹ̀rún ọ̀dún méjì. Àwọn ijọ lè má tì rí òtítọ̀ yí, sùgbọ̀n gbogbo ẹni tí ó bá n wá òtítọ̀ pèlú ọkàn òtítọ̀ àti ọkàn tí ó sí sílẹ̀ yóò rí ijọ kan náà tí àwọn àpósítélì mò ní ọ̀rúndún kíni àti ẹ̀yí tí ó ẹ̀ wá ní ayé lónìí.

"O waọkan, Kristi Jesu paapaa ti o le sọrọsi ipò rẹ.

UNITARIAN

Èrò ìṣòkan ti padà sí àwọn ọ̀rúndún ibèrè ti Ìjọ̀ Kristẹ̀ni. Ìṣòkan ti sé ẹ̀kọ̀ mètálọkan, pé Ọlórún wà nínú èniyàn méta gégé bí Baba, Ọmọ̀, àti Ẹ̀mí Mímọ̀. Ìṣòkan ti kọ̀ni pé Ọlórún wà nínú èniyàn kan soṣo. Láti àárín ọ̀rúndún kejì sí iparí ọ̀rúndún kẹta, àwọn olùkọ̀ni tí a n pè ní Monarchians kọ̀ni ní ẹ̀kọ̀ yí.

Ní àkókò Àtúnṣe isin ní ọ̀rúndún kẹ̀rindínlógún, àwọn kan tún béèrè lówọ̀ ẹ̀kọ̀ Mètálọkan. Wọn kò gbà igbàgbọ̀ ìṣòkan ní ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ orílẹ̀-èdè, sùgbọ̀n wón gbà láàyè ní Poland. Àwọn asásàlà ìṣòkan láti Italy ni wón gbà tọ̀wọ̀tesè sí Poland láti **1548 sí 1574**. Ní bẹ̀ ni wón ti dá ijọ kan sílẹ̀, ẹ̀yí tí ó gbilẹ̀ tí tí di àárín ọ̀rúndún kẹ̀tàdínlógún. Ní bí ní Poland, ẹ̀gbé Unitarian di ẹni tí ó ya ara wọn sọ̀tò kúrò nínú Ẹ̀gbé Àtúnṣe.

Léyìn**1740**,Wọn n gbé ojú iwòye Unitarian yè wò, wọn sì n kékọ̀ rẹ̀ ní New England, àti ní**1796**,Ilé ijọ̀sin King's Chapel ní Boston, Massachusetts gba ẹ̀sìn Unitarianism ní tààràtà, wọn sì fi ijọ̀ Episcopal sílẹ̀. Léyìn èyí, àwọn ijọ̀ miíràn tún di Unitarian.**1815**Orúkọ náà di ohun tí a n ló nígbà gbogbo, àwọn ijọ̀ ijọ̀ 120 sì gba ilàna Unitarian.

Ní àkókò yíí ní ilẹ̀ Gẹ̀ẹ̀sì, àwọn kan jìyà ikú nítorí ẹ̀sùn pé wọn n kòní tàbí wọn n ẹ̀ ẹ̀kọ̀ Unitarian. Kò pé tí tí di ìgbà tí wọn fi gbé Òfin Ìfaradà kalẹ̀ ní oḍún 1990.**1813**pé àwọn ènìyàn gbà láyè láti gba èrò àwọn ọ̀mọ̀ ẹ̀gbé Unitarian ní gbangba.

A dá Ẹ̀gbé Àwọn Ọ̀mọ̀-èyà Amé́ríkà sílẹ̀ ní**1825**a sì fi ìpàdẹ̀ orílẹ̀-èdè kún un**1855**.Àwọn ijọ̀ agbègbè di òmìnira mú.**1961**ẹ̀gbé náà dara pò mọ̀ Ìjọ̀ Àgbáyé ti Amé́ríkà láti dá ẹ̀gbé náà sílẹ̀ **Ẹ̀gbé Àwọn Onímò-ẹ̀kọ̀ Àgbáyé**,èyí tí olú-ìṣẹ̀ rẹ̀ wà ní Boston.

Nínú**1942A** yípadà iwà ti Şóşì Universalist ti Amé́ríkà sí kíkà, "*Láti gbé ìşòkan lárugẹ̀ láàárín àwọn olùgbà gbogbo ẹ̀sìn, yálà Kristeni tàbí bẹ́ẹ̀ kọ.*"Wọn kò fẹ̀ gbólóhùn ẹ̀kọ̀ tàbí idánwò ìgbàgbọ̀. Ìmò-ẹ̀kọ̀ gbogbogbò gbọ̀dò wà ní ìbámu láàárín àwọn Kristeni tàbí àwọn tí kí í ẹ̀ Kristeni, àwọn onímò-ẹ̀kọ̀ nípa èdà, àwọn onímò-ẹ̀kọ̀ nípa èdà, àwọn onímò-ẹ̀kọ̀ nípa àdánidá, àti gbogbo àwọn tí wọn lè rí ìtumò tàbí ìtumò nínú ọ̀nà ìgbésí ayé gbogbogbò. Wọn dara pò mọ̀ ẹ̀gbé tuntun wọn nísinsinyí nínú àjọ̀ tuntun wọn, àwọn Unitarian tàbí Universalists kò tì pàdánù ohunkóhun nínú àwọn èrò àtilẹ̀wá wọn, ẹ̀kọ̀ isìn, tàbí ète wọn. Kò sí ìránṣẹ̀, ọ̀mọ̀ ẹ̀gbé, tàbí ijọ̀ tí a nílò láti fowó sí ìtumò pàtó kan nípa isìn, ìgbàgbọ̀ isìn, tàbí ìgbàgbọ̀.

Ẹ̀kọ̀ Unitarian kò ní ìgbàgbọ̀ gidì kankan, şùgbọ̀n ó jẹ̀ ìtọ̀sọ̀nà nípasẹ̀ òfin Àpèrò Gbogbogbò, èyí tí ó ti sọ̀ pé, "*Àwọn ijọ̀ wònyí gba ẹ̀sìn Jésù, wọn sì gbà pé ẹ̀sìn tó ẹ́é lò ní a kó pò nínú ifẹ̀ sí Ọ̀lọ̀run àti ifẹ̀ sí ènìyàn.*"Ní síṣẹ̀ Mètalọ̀kan àti dídúró sí ìşòkan Ọ̀lọ̀run, wọn sẹ̀ pé Jésù jẹ̀ Ọ̀lọ̀run. Wọn kò gbàgbọ̀ nínú iyà àinípèkun, tàbí èrò ẹ̀ṣẹ̀ ìpilẹ̀ṣẹ̀. Wọn gbàgbọ̀ nínú ìgbàlà ikẹyìn gbogbo ọ̀kàn, wọn sì gbàgbọ̀ nínú iwà àtọ̀runwá ènìyàn, wọn gbàgbọ̀ pé Kristi jẹ̀ Ọ̀lọ̀run ní ọ̀nà kan náà, gégé bí gbogbo ènìyàn ẹ̀ jẹ̀. Ọ̀run àpáàdì àti ìjìyà ayérayé kò bá èrò Ọ̀lọ̀run onífẹ̀ẹ̀ àti alágbára gbogbo mu.

Ọ̀run kì í ẹ̀ ibi kan, bí kò ẹ̀ ipò wíwà. Àwọn onísìn Unitarian kò gbà pé Bíbélì jẹ̀ aláílẹ̀ṣẹ̀. Ìfaradà wà fún ìgbàgbọ̀ ẹ̀nikòòkan àti àwọn ilàna tiwantiwa nínú wíwá òtítọ̀. Wọn n ẹ̀ ayeyẹ̀ Eucharist, kì í ẹ̀ gégé bí sakramenti, şùgbọ̀n gégé bí ìránṣẹ̀ ikú Jésù, àti ìfarahàn ẹ̀mí ti ìdàpò pèlú rẹ̀. Wọn n tẹ̀lẹ̀ ilàna ìtẹ̀bọ̀mi ọ̀mọ̀ ọ̀wọ̀, wọn kò sì fi ìrìbọ̀mi nìkan fún àwọn àgbàlagbà.

Láisi ípolongo ìgbàgbọ̀ tàbí ìgbàgbọ̀ pàtó kan àti iyàtò gbígbòòrò nínú ìgbàgbọ̀ àti ìṣe nínú àjọ̀ kan náà, báwo la ẹ̀ lè mọ̀ bóyá isìn yíí dára bí ti ẹ̀lómìrán? Tí Jésù Kristi kò bá jẹ̀ ti Ọ̀lọ̀run tí kì í sí í ẹ̀ irú ọ̀mọ̀ ilé rí náà, gégé bí a ti rí i nínú Májèmú Láéláé àti Tuntun nínú Bíbélì, nígbà náà kò sí ìrètí iyè àinípèkun ní ọ̀run tàbí ìbèrù ọ̀run àpáàdì. Kò sí ẹ̀sìn tó dára ju èyíkéyíí miíràn lọ, gbogbo ènìyàn sì lè gbàgbọ̀ ohunkóhun tí wọn bá fẹ̀, tí tí di ọ̀jọ̀ tí wọn bá kú tí wọn sì kọ̀ òtítọ̀ láti ọ̀dọ̀ Ọ̀lọ̀run fúnra rẹ̀, wọn yóò sì tẹ̀rí ba fún Jésù, Ọ̀mọ̀ Ọ̀lọ̀run, ẹ̀ni tí a kò kà sí ẹ̀ni tí ó jẹ̀ ti Ọ̀lọ̀run níbí. Tí ilà ilé rí tí a rí nínú Bíbélì láti Jénésìsì 3 sí Ìşipayá 22 kò bá ní ìtumò kankan, nígbà náà kò sí isìn tí ó ní ìtumò tàbí tí ó tọ̀ láti fi àkókò àti agbára wa sí.

Àwọn arákùnrin

A pe awon ọ̀mọ̀-ẹ̀hin Kristi **Àwọn arákùnrin** Nínú Lúùkù 8:21 àti nígbà tí Àpósítélì Pòḍlù n kọ̀ iwé sí àwọn ijọ̀ Gálátíà, ó pè wọn ní àwọn arákùnrin. Nígbà tí ó n tọ̀ka sí ijọ̀, wọn n pè é ní Ìjọ̀ Ọ̀lọ̀run, Ara Kristi, Ìjọ̀ Kristi, tàbí Ìjọ̀ Kristi.

Iyawo Kristi.(1 Kórínti 1:2, Ìṣe Àwọn Aposteli 20:28, Kólósè 1:24, Mátíù 16:18, Rómù 16:16, Rómù 7:4, àti Ìfihàn 21:9)

Nígbà tí àwùjọ àwọn Kristèni kan ní Schwarzenau, Germany ní**1708**dá àjọ kan sílẹ̀ tí a pè ní**Àwọn arákùnrin**Wọn gba Májẹ́mú Tuntun ní tààràtà, wọn sì gbìyànjú láti fi àwọn èkọ̀ rẹ̀ sílò nínú gbogbo ìgbé ayé wọn. Kò pé tí wọn fi fún wọn ní orúkọ náà.'**Dunke s'**nítórí àṣà ìtẹ̀bọ̀mi nínú ìrìbọ̀mi tí a ti rí onígbàgbọ̀ nígbà méta, lẹ̀ẹ̀kan náà ní orúkọ Baba, Omo, àti Ẹ́mí Mímọ̀.

Wọn ṣe inúnibíni sí ẹgbé yí ní Jámáni, wọn sì tún ṣètò rẹ̀ ní Amérikà ní**1719**ní ilú Jámáni, Pennsylvania. Olú ilé-ìṣe ẹgbé náà wà ní Elgin, Illinois. Wọn ti mò wọn fún ifẹ̀ wọn fún àlàáfíà, ìfara-ẹ̀ni-rúbọ̀, ẹgbé ará, àti ìgbésí ayé onírèlẹ̀. Àwọn arákùnrin tí wọn bèrẹ̀ ní Jámáni ni a mò fún ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ ọ̀dún gégé bí**Àwọn Ará Onítẹ̀bọ̀mi ti Jámáni**.Egbé kan wá sí Amérikà ní ọ̀dún 1719, Peter Becker sì darí wọn sí ilẹ̀ ọ̀fẹ̀ tí William Penn fún wọn. Ẹgbé miíràn láti Germany dara pọ̀ mọ̀ wọn ní ọ̀dún 1729, Alexander Mack sì darí wọn.

Ni gbogbogboo, awọn 'Dunkers' tabi awọn Arakunrin wonyi jẹ awọn Baptisti tele ti wọn tele ekọ isin Pietistic ti orundun 17. Awọn Pietists je pupo julọ lati inu iran Lutheran sugbon won ko ni itelurun pelu ijosin ati ilana deede ni ile ijosin ipinle won. Awọn Arakunrin wonyi ko ero ti Atele Aposteli silẹ. Wọn se 'ajọ ife' kan ti o je isin Ounjẹ Alẹ Oluwa ti a se saaju ayeje fifọ ese. Wọn wo aso ti o han gbangba, won yago fun awon ere aye, won ko lati bura, won ko ni awon ejo, tabi lo si ogun. Ninu ekọ, awon Arakunrin tele Majemu Titun won ko si gba awon igbagbo kankan. Bibeli ni Orọ Olorun ti o ni imisi ati alaipe ati Majemu Titun pese ofin kansošo ti igbagbo ati ise. Won gbagbo ati baptisi ni oruko metalokan, ati ni awon ere ati ijiya ojo iwaju. Igbagbo, ironupiwada, ati baptisi ni awon ipo fun igbala. Ise won ni lati tele awon ekọ Bibeli pekipeki ati irorun akoko ti Ile-ijosin Majemu Titun. Iyatọ le je ninu agbari aarin bi a ti dagbasoke lati sakoso ati seto awon ijo, ati ninu lilo orin ohun elo ninu ijosin.

Nínú ìṣètò, wọn ní àwọn Olùdarí àti Àwọn Pásítò nínú àwọn ìjọ àdúgbò, lókè èyí ni àwọn Agbègbè tí a ti dá sílẹ̀, àti ìpàdé ọ̀dọ̀dún ti àwọn aṣojú láti àwọn ìjọ. Lẹ́yìn náà ni 'Ilé Gíga' kan wà tí a mò sí Ìgbìmọ̀ Dúró tí ó ní àwọn aṣojú láti àwọn agbègbè. Ìgbìmọ̀ Gbogbogbò, tí a yàn nípasẹ̀ ìpàdé ọ̀dọ̀dún, ni ó ń ṣe àkóso ètò ìjọ gbogbogbò.

Wọn ti di omo ẹgbé kan nínú Ìgbìmọ̀ Àwọn Ṣòṣì Àgbáyé àti àjọ orílẹ̀-èdè ní Orílẹ̀-èdè Amérikà.

Àwọn Arákùnrin PlymouthWọn bèrẹ̀ pẹ̀lú ẹgbé kan tí ó lòdì sí Ìjọ Àtíjọ ní England àti Ireland ní nṣkan bí ọ̀dún 1800. Wọn bèrẹ̀ sí í pàdé fún ìdàpọ̀ àti àdúrà, wọn sì lo orúkọ láti inú ìwé mímọ̀, wọn sì pè wọn ní Kristèni, onígbàgbọ̀, tàbí àwọn ènìyàn mímọ̀. Nítórí pé wọn ní ìpàdé tó tóbi jùlọ̀ ní Plymouth, England, wọn ṣètò pẹ̀lú orúkọ náà, Àwọn Ará Plymouth. Wọn kò ní ìbáṣepọ̀ kankan pẹ̀lú àwọn Ará láti Germany tí wọn ti ṣètò tẹ̀lẹ̀. Wọn tún ṣètò àwọn ìpàdé wọn tí a gbé karí Májẹ́mú Tuntun, wọn kò gbà pé àlùfáà tàbí omo ìjọ kankan wà. Wọn tẹnu mọ̀ ìgbà tí ìjọ yóò dé. Àwọn iyatọ̀ dide nínú ìpàdé Plymouth, ipínýà sì wáyé ní**1848**sinu**Àwọn arákùnrin pàtàkì** àti**Àwọn arákùnrin tí a sí sílẹ̀**.Àwọn arákùnrin Open fé gba gbogbo ènìyàn tí ó ní ìgbàgbọ̀ pípé bí ó tilẹ̀ jẹ pé àwọn kan ti wá láti ìpàdé kan níbi tí wọn ti ń kọ̀ní ní àṣiṣe. Àwọn arákùnrin pàtàkì gbà pé èyí yọ̀ àwọn ìjọ kúrò nínú 'Circle of Fellowship', ẹgbé àpapọ̀ tí ó ń ṣe ìṣòkan àjọ tí àwọn olórí ń ṣe ipinnu fún gbogbo àwọn ìpàdé agbègbè. Ní Amérikà, àwọn ipínýà miíràn wáyé, wọn sì di ẹgbé méjọ̀ ti àwọn arákùnrin Plymouth ní USA, tí a yàn láti ọ̀wọ̀ àwọn Roman Numerals. Ní**1848**ìdènà miíràn yorí sí idásílẹ̀**Ṣòṣì Olorun (Àwọn Dunkers Tuntun)**.

Àrìyànjìyàn nínú ìṣètò mú kí àwọn ẹgbé kékeré méjì wáyé. **Àtìjọ Order, tàbí Yorker Brothers ní ọdún 1843** àti **Àwọn ọmọ Brinsers tàbí United Zion's Children ní ọdún 1855**. A yí orúkọ yí padà ní **1954** sí **Ìjọ United Zion** ó sì wà ní Pennsylvania jùlọ.

Nípa **1875** Ọpọlọpọ àwọn Anabaptist àti Pietists tí wọn sá kúrò nínú inúnibíni ní Yúròpù wá sí Pennsylvania, wọn sì ní ifowosowopọ pèlú àwọn ẹka ìsìn míràn láti dá ẹgbé kan sílẹ. **Àwọn Arakunrin Ìṣòkan nínú Kristi**, ẹgbé kan nítòsí Odò Susquehanna kò fara mọ ẹgbé yí lórí àwọn ohun tí a béèrè fún nínú àwọn ilàna Kristeni, èyí sì yorí sí idásílẹ ẹgbé náà "**Ìbátan ní Odò**" tàbí "**Àwọn Arakunrin Odò**".

Àwọn **Ìjọ Àwọn Ará (Àwọn Ará Ìtèsíwájú Dunkers)** fi ijo àwọn ará sílẹ nítorí pé àwọn ọmọ ẹgbé Conservative Dunkers jé onímò nípa àṣà ìbílẹ̀ jù, **Àwọn Ará Ìtẹ̀bomi Àtìjọ (Àwọn Ará Àtìjọ Àtìjọ)** Wọn fi sílẹ̀ nítorí wọn kà á sí pé kò tó láti jé àṣà ìbílẹ̀. Àwọn ọ̀ràn náà ni Ilé-ẹ̀kọ́ Ọjọ́ Ìsinmi, àwọn ọ̀jìṣẹ́ tí wọn n gba owó oṣù, àwọn ịṣẹ́ ịrànṣẹ́, ẹ̀kọ́ gíga, àti àwọn ẹgbé ijo. Wọn fi ara wọn sílẹ̀. **1881**. Wọn ṣètò ẹka Progressive ní **1882**.

Ẹgbé kan tí ó yàtò síra tí a dá sílẹ̀ ní **1889** lórí ọ̀rọ̀ ìbáwí dípò ẹ̀kọ́ ni a n pè ní ẹ̀kọ́

Ìjọ àwọn arakunrin ìṣòkan nínú Kristi.

Nínú **1926** Ẹgbé kékeré kan ti àwọn ọmọ ẹgbé Conservative fà séyìn wọn sí dá ẹgbé náà sílẹ̀ **Ìjọ Àwọn Ará Dunker**.

Nínú **1939** ọpọlọpọ awọn ipinya waye, ti o yorisi **Ẹgbé Ashland** àti **Ẹgbé Ààbò**. A mọ ẹgbé Grace sí i gégé bí **Ìjọpọ̀ Orilẹ̀-èdè ti Àwọn Ìjọ Àwọn Ará**. Àwọn ẹgbé méjèèjì ní orúkọ Ìjọ Àwọn Ará, wọn sì ní ṣiṣẹ́ lábé iwé àṣẹ kan náà pèlú àwọn ìpàdé ọdọdún ọ̀tò̀tò̀ tí wọn n ṣe. Ẹgbé Ashland ní Ashland Ohio àti Ẹgbé Grace ní Winona Lake, Indiana. Ẹgbé Grace ti gba ẹ̀kọ́ kan tí ó fẹ̀rẹ̀ jẹ̀ èrò Calvinist nínú ẹ̀kọ́ ìsìn. A pín àwọn ijo sí àwọn agbègbè agbègbè tí wọn n ṣe àwọn ìpàdé ọdọdún.

Ámòsì 3:30 beere ibeere naa, "*Àwọn méjì ha lè jọ rìn bí kò ṣe pé wọn bá rẹ*". Èrò ti titẹ̀lẹ̀ Májẹ̀mú Tuntun jẹ̀ àpẹ̀rẹ̀ tó dára jùlọ tí a sì sáà maa n béèrè nínú Ọ̀rọ̀ Ọlórùn.

Oríṣíríṣi orúkọ ni wọn fi n pe ijo Májẹ̀mú Tuntun, àmọ̀ ní gbogbo ìgbà, ijo tí ó jẹ̀ ti Jésù Kristi ni wọn n pè. Wọn n pe ijo kan náà. '*Ṣòṣì Ọlórùn*' nínú Korinti Kííní 1:2 àti *Ìṣe Àwọn Aposteli* 20:28. Nínú Kolosse 1:24 àti nínú Efesu 5:23, a pe ijo ní '*Ara Kristi*'. Nínú Mátìù 16:18 àti nínú Róòmù 16:16, a pè é ní '*Ìjọ Kristi*', àti nínú Róòmù 7:4 àti Ìfihàn 21:9 ó jẹ̀ '*Iyawo Kristi*'. A pe awọn onigbagbọ̀ '*Àwọn ọmọ-èyínní*' nínú Jòhánù 15:8 àti *Ìṣe Àwọn Aposteli* 11:26, a kọ́ ó sí '*àwọn ènìyàn mímọ̀*' nínú Róòmù 1:7, 1 Kòríntì 1:2 àti

Fílípì 1:1, tí a pè '*Àwọn arakunrin*' nínú Lúùkù 8:21 àti Gálátíà 6:1, tí a pè ní '*Àwọn ọmọdéní*' nínú Galatia 3:26 àti 1 Johannu 2:1, a sì pè é '*Àwọn Kristeni*' nínú *Ìṣe Àwọn Aposteli* 11:26, *Ìṣe Àwọn Aposteli* 26:28, àti 1 Peteru 4:16. Ìjọ Jesu Kristi ní àwọn ènìyàn tí a kọ́ sílẹ̀ nínú Iwé Ìyè Ọ̀dọ̀ Àgùntàn gégé bí a ti sọ nínú Ìfihàn 20:12. Àwọn Kristeni jẹ̀ ti Kristi wọn sì wà nínú ijo Rẹ̀ tí í ṣe iyàwó Rẹ̀. Àwọn orúkọ tí a lò láti fi dá ijo Rẹ̀ mọ̀ ní ayé yí yẹ́ kí ó bá àwọn orúkọ tí a lò nínú iwé mímọ̀ mu, ṣùgbọ́n nítorí àwọn ètò òfin wa, àti láti sọ wọn di àwọn ẹgbé òfin lààrín àwọn àwùjọ, nígbà míràn a maa n lo orúkọ àwọn Kristeni láti fi dá orúkọ ijo tí ó ní àwọn Kristeni mọ̀. Orúkọ náà Àwọn Arakunrin jẹ̀ irú orúkọ bẹ̀.

Ìbéèrè wa: **Ñjẹ́ ijo kan ti àwọn ará dára bí òmíràn?** Ñjẹ́ èyíkéyí nínú àwọn ijo àwọn ará ṣì n tẹ̀lẹ̀ Májẹ̀mú Tuntun gégé bí wọn ti ṣe nígbà kan rí nínú itàn? *Ṣé* lóòótó ni wọn n gbìyànjú láti "*ja gidigidi fun igbagbọ̀ ti a ti fi le awon enia mimo lowo lekansoso*" gégé bí a ṣe sọ ó nínú Júúdà, ẹṣẹ kẹta?

orúkọ ẹgbé àwọn ẹlèsìn. Wọn fowọ sí orúkọ yíí ní ìpàdé kan ní ọdún 1848.

1805-1813Wilmington, Delaware.**Ìjọ Episcopal ti Union American Methodist**jé ọkan lára àwọn ẹgbé Negro àkókó tí wọn dá **Şòşì Methodist** kan sílẹ̀. Ẹgbé àwọn ọmọ ẹgbé kan kúrò ní **Şòşì Methodist Asbury** ní ọdún 1805. Wọn jòsìn nílẹ̀ àti níta títí di ọdún 1813 nígbà tí wọn kọ ilẹ̀ şòşì àkókó wọn. Ní àkókó wọn dara pò mó ijọ gégé bí **Ìjọ Àpapò ti àwọn ará Áfíríkà**. Àìbáşepò láti inú ẹgbé yíí ló fa idásílẹ̀ ẹgbé miíràn tí a pè ní **Ìjọ Àpapò Áfíríkà**, èyí tí ó fi agbára mú kí a yí orúkọ padà sí **Ìjọ Episcopal ti Union American Methodist**.

1810-1829England àti Amérikà**Şòşì Methodist Primitive, USA**ní ìşètò àkókó rẹ̀ ní England lábé ìdarí Lorenzo Dow. Dow jé ajíhìnrere ìpàdé àgọ̀ àwọn ará Amérikà kan tí ó lọ sí England láti şe àwọn ìpàdé kan, èyí tí ó yorí sí dídá ọ̀pò àwùjọ̀ àwọn tí wọn yí padà sílẹ̀. Àwọn aşáájú àwọn àwùjọ̀ wònyí ni a yọ kúrò nínú Wesleyan Connection wọn sì dá ẹgbé náà sílẹ̀.**Şòşì Methodist Àtijó**. Àwọn míşónnàrí méréin ló wá sí Amérikà**1829**wọn sì gbé ní ilú New York, àti Philadelphia. Gégé bí ẹkọ̀, a gba àwọn Ìwé Ìsìn Wesley tí a şe àtúnşẹ.

1830.Baltimore, Maryland.**Şòşì Mětóđíşì Pùròtészítàntì**ti a şeto ni ilodi si ijọba gbogbogbo ti awọn alufaa ni Şoşì Methodist Episcopal, ati**ONÍŞE MĘTÓDÌ**

Mětóđíşì,bèrè ní**1729**,nígbà tí àwùjọ̀ àwọn akékòḡ ní Oxford University ní England bèrè sí í péjọ fún ijòşìn, ikékòḡ, àti isin Kristeni. Àwọn akékòḡ ẹlẹgbé wọn bèrè sí í pè wọn ní Ẹgbé Mímọ̀ tàbí Methodist tí wọn n tọka sí ọ̀nà tí wọn gbà n şe nńkan tàbí ààtò ijọ̀ àti imọ̀lára wọn nípa isẹ̀ Kristeni.

Nínú ẹgbé yíí ni John àti Charles Wesley wà. John wàásù, Charles sì kọ orin iyin tí a mò dáadáa lóníí. Papò pèlú George Whitefield ni wọn mú iyípadà èmí wá. Àwọn Wesley jé ọmọ àlùfáà kan ní **Şòşì England**. Àwọn ọmọ ẹgbé 'Holy Club' náà tún n pè ní "Bible Bigots", tàbí "Bible Moths." Wọn dúró şinşin lòḡ sí àwọn akékòḡ tí wọn n fi şe yèyè, wọn sì jáde lọ wàásù àti gbàdúra pèlú àwọn "wàràádọta" ní England tí wọn wà nínú isòro. Wọn wàásù nínú ogbà ẹwọn àti àwọn èniyàn onínú burúkú àti aláínirètí ní àwùjọ̀ Britain.

Ẹkọ̀ isin ti Wesley tẹlẹ̀ ẹkọ̀ àwọn ará Armenia dípò itenunmọ̀ Calvinist lóri àyànmọ̀. Èyí fihàn pé bó tilẹ̀ jé pé Ọlórún mò pé àwọn èniyàn kan wà fún ọ̀run àpáàdì, àti àwọn kan fún ọ̀run, Jèsù yóò ya 'Àguntàn kúrò lára àwọn ewúré' sọtò, àwọn èniyàn sì şì ní òmìnira láti tẹlẹ̀ tàbí láti kọ̀ 'ihìnrere' náà, ihìnrere ti Olùgbàlà, Jèsù Kristi. Nígbà tí ó n wàásù ẹkọ̀ igbàlà nípasẹ̀ igbàgbọ̀, John Wesley yára ní àwọn ọ̀mọ̀lẹ̀yìn onítara láàrín àwọn ẹgbé ọ̀şìşẹ̀ ilẹ̀ Gẹ̀şì, àwọn tí **Şòşì England** tí a ti dá sílẹ̀ kò fi bẹ̀è fà mọ̀ra.

Àtakò láti ọ̀dò àwọn àlùfáà ilẹ̀ Gẹ̀şì àti ijọ̀ tí a ti dá sílẹ̀ kò jé kí Wesley sọ̀rò ní àwọn ijọ̀, nítorí náà, àwọn ìpàdé àwọn Methodist sáà maa n wáyé ní pápá gbangba. Àwọn ìpàdé wònyí yorí sí itara isin ní gbogbo ilẹ̀ Gẹ̀şì, pàápàá jùlọ̀ láàárín àwọn tálákà. Ihìnrere John Wesley àti isẹ̀ rẹ̀ láàárín àwọn tálákà fún imòye àwùjọ̀ tí àwọn ọ̀mọ̀lẹ̀yìn rẹ̀ n tójú tí ó sì şì jé àşà Methodist. Ní àwọn àkókò àipẹ̀ yíí, 'ihìnrere àwùjọ̀' ti gba iwájú lóri ihìnrere igbàlà, irònúpìwàdà àti ìdàríjì ẹşẹ̀.

Àwọn Wesley wá sí Georgia ní Amérikà ní ọdún 1736. Ẹgbé náà rán John láti şe Ìpolongo Ihìnrere, láti jé míşónnàrí sí àwọn 'Índià'. Charles di akòwé fún Ọgágun Oglethorpe. Wọn wà níbẹ̀ fún nńkan bí ọdún méjì, wọn kò sì kà á sí àşeyorí.

Laarin**1739**àti**1744**ìşètò Methodist wá papò. Ìdàgbàsókè nílánlà ti àwọn ọmọ ẹgbé ní England, Scotland, Ireland, àti Wales. Wọn ní ipa nílá lóri àwùjọ̀ ilẹ̀ Gẹ̀şì. Wesley şe bẹ̀è

gbiyànjú láti pa ìṣíkiri náà mó láàrín Ẹ̀ṣọ̀ṣi England, ṣùgbọ̀n ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ àwọn ọ̀mọ ẹ̀gbé láti áàrín àwọn tí kò sí ní Ẹ̀ṣọ̀ṣi sọ àjọ ọ̀tọ̀ di dandan. **1739** Wesley ṣe àgbékalẹ̀ àwọn ọ̀fin gbogbogbòò nípa ìwà àti ìtumò Bíbélì. **1784** iwé ikéde kan fún ìpàdé ọ̀dọ̀dún ní ipò ọ̀fin. **1791**, Lẹ̀yìn ikú John Wesley, Methodist ní England ní orúkọ kan gégé bí ijọ tí a mò, **Ìsopò Methodist Wesleyan**.

Kété lẹ̀yìn ikú John Wesley ní ọ̀dún 1791, àwọn ọ̀mọ lẹ̀yìn rẹ̀ bèrẹ̀ sí í pín sí àwọn ẹ̀gbé ijọ ọ̀tọ̀tọ̀. Ní ọ̀rúndún kọ̀kàndínlógún, ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ irú àwọn ẹ̀sìn Methodist ọ̀tọ̀tọ̀ bèẹ̀ ní a dá sílẹ̀ ní Great Britain àti ní United States. Ọ̀kọ̀kan àwọn ẹ̀gbé wọ̀nyí n tẹ̀sìwájú gégé bí àṣà Wesley. Nínú **1881** Wọn ṣe ìpàdé Methodist Ecumenical láti ṣètò àwọn ẹ̀gbé Methodist káàkiri àgbáyé. Àwọn ìpàdé wọ̀nyí ni wọn máa n ṣe ní gbogbo ọ̀dún márùn-ún, a sì mò wọn sí Àpèrò Methodist Àgbáyé.

1787-1816 Philadelphia, Pennsylvania. Àwọn ọ̀mọ ẹ̀gbé dúdú ní Philadelphia kúrò nínú ijọ, níbi tí wọn ti fipá mú wọn yapa. Wọn dá àjọ olómìnira kan sílẹ̀ tí wọn n pè ní àjọ tí a n pè ní Philadelphia. **Ẹ̀ṣọ̀ṣi Episcopal ti Métóḍìsì ti Áfíríkà. (AME)**

1796 Ìlú New York. Àwùjọ kan ní ìlú New York di **Ẹ̀ṣọ̀ṣi Síónì Onímò-ẹ̀kọ̀ Métóḍìsì ti Áfíríkà** dídáàbòbò ẹ̀tanú ní ijọ ní ọ̀pópónà John. Ilé ijọ àkọ̀kọ̀, tí a kọ̀ ní ọ̀dún 1800, ni a pè ní Síónì; lẹ̀yìn náà ni a sọ ọ̀rọ̀ náà Síónì di ara iyàsọtò àwọn ọ̀mọ ijọ kúrò nínú àwọn ìgbìmò.

1845. Louisville, Kentucky. **Ẹ̀ṣọ̀ṣi Methodist Episcopal**, Wọn ṣètò ijọ Gúúsù. Wọn ní láti ṣètò ijọ yí láti gba àwọn ẹ̀rú tí wọn ní ẹ̀rú, pàápàá jùlọ̀ ní Georgia níbi tí àwọn ọ̀kúnrin àti iyàwó wọn ti jogún àwọn ẹ̀rú, ọ̀fin Georgia kò sì gbà wọn láyè láti dá àwọn ẹ̀rú sílẹ̀. Bíṣọ̀bù Andrew, ọ̀mọ Georgian, ní àwọn ẹ̀rú nípasẹ̀ ọ̀gún, bèẹ̀ náà ni iyàwó rẹ̀. Àpèrò gbogbogbò tí wọn ṣe ní ìlú New York béèrè pé kí ó fi ipò rẹ̀ sílẹ̀ níwọn ìgbà tí ó bá jẹ ẹ̀rú. Àwọn aṣojú Gúúsù ṣòtẹ̀, wọn sì gbé ètò iyàsọtò kalẹ̀ fún ìgbà diẹ̀. Ẹ̀ṣọ̀ṣi tuntun náà wáyé ní ọ̀dún 1845.

1852. Georgia. **Ẹ̀ṣọ̀ṣi Methodist Congregation** ẹ̀gbé kan tí ó n yọ ara wọn kúrò nínú Ẹ̀ṣọ̀ṣi Methodist Episcopal ló dá ijọ náà sílẹ̀; Gúúsù lòdi sí àwọn ohun kan nínú ìrìn àjò àti ìrìn àjò àwọn bíṣọ̀bù àti àwọn ọ̀jìṣẹ̀. Ìdá méjì nínú mètá àwọn ọ̀mọ ẹ̀gbé rẹ̀ ti kúrò láti dara pọ̀ mó Ẹ̀ṣọ̀ṣi Congregational ní ọ̀dún 1888. Àwọn Ẹ̀ṣọ̀ṣi àdúgbò ni wọn n pè àwọn olùṣọ̀ àgùntàn àdúgbò, àwọn ìpàdé àgbègbè sí n fúnni ní iwé àṣẹ̀ àti yíyan àwọn ọ̀jìṣẹ̀.

1852. Forsythe, Georgia. **Ẹ̀ṣọ̀ṣi Methodist Àjọ Àkọ̀kọ̀ ti Amérikà** ẹ̀gbé yí sọ pé òun ni ẹ̀gbé ọ̀bí tí Ẹ̀ṣọ̀ṣi Methodist Congregational kò gbà láti dá àjọ tirẹ̀ sílẹ̀, wọn sì yọ ara wọn kúrò nínú Ẹ̀ṣọ̀ṣi Methodist Episcopal. Àrìyànjiyàn náà ni pé ètò ìgbésẹ̀ àwọn bíṣọ̀bù àti àwọn ọ̀jìṣẹ̀ kò ní àṣẹ̀ Bíbélì àti ìlànà tiwantiwa.

1860. Pekin, Niu Yoki. **Ẹ̀ṣọ̀ṣi Methodist Ọ̀fẹ̀ ti Àrìwá Amérikà** jẹ ẹ̀gbé onímòràn tó túbò n yípadà láàárín Methodist. Wọn “kà wọn jáde” láti inú àwọn ijọ wọn fún iyàtò wọn, wọn sì ṣètò Ẹ̀ṣọ̀ṣi Ọ̀fẹ̀ Methodist. Wọn ké sí ìpadà sí ẹ̀kọ̀ Wesleyan ìpilẹ̀ṣẹ̀. A kò gbọ̀dọ̀ gba ẹ̀nikẹ̀ni sínú ẹ̀gbé láisi ìrírí ìjéwọ̀ àti ìdáríjì ẹ̀ṣẹ̀. Ìtẹ̀lé àwọn ọ̀fin gbogbogbò ti Methodist ni a béèrè fún. A kà á léèwọ̀ láti wà nínú àwọn ẹ̀gbé ìkọ̀kọ̀. Bó tilẹ̀ jẹ pé wọn ní orúkọ “ti Àrìwá Amérikà,” wọn ti di ẹ̀gbé àgbáyé, wọn sì ti ṣe àwọn ìpàdé ní Íjìbítì, Japan. Àti Àrìwá Amérikà. Wọn ní àwọn ìṣẹ̀ ìránṣẹ̀ láti òkèèrè ní ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ orílẹ̀-èdè káráyè.

1866. Wọn pe ìṣọ̀kan àwọn ijọ méjì tí a mò sí Ijọ African Union àti Ijọ First Colored Methodist ní orúkọ náà **Ijọ Àpapọ̀ Àwọn Onímò-Èkọ̀ Àgbà ti Áfíríkà, Inc.** Èkọ̀ náà bá ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ èkọ̀ Methodist mu, ṣùgbọ̀n kò sí àwọn bíṣọ̀bù. Àwọn ọ̀jìṣẹ̀ àti àwọn ọ̀mọ ijọ dọ̀gba ní àwọn ìpàdé ọ̀dọ̀dún àti gbogbogbò.

1870.New Orleans, Louisiana.**Şòşì Episcopal Methodist Aláwòni** a dá sílẹ̀ nípasẹ̀ ifowósowópò láàárín àwọn ọmọ ẹgbé funfun àti àwọn ọmọ ẹgbé Negro ti Şòşì Methodist Episcopal, Gúúsù, nígbà tí ìgbìmò láti ọdò àwọn ọmọ ẹgbé Negro béèrè láti ní ìjọ tirẹ̀. Ẹkọ náà jẹ kan náà pèlú ìjọ ọbí.

1881.Àwọn**Şòşì Methodist Ìjọ Tuntun**Ó bèrẹ̀ nítorí ìjà ìşàkóşo kan ní ìpàdé Georgia ti Ìjọ Methodist Episcopal, Gúúsù. Àrìyànjiyàn náà wáyé nípa ìşòkan àwọn ilẹ̀ ìgbèríko kan ní apá gúúsù ìpínlẹ̀ náà. Ìşètò wà lórí ètò gbogbogbò ti Ìjọ Methodist Congregational. Àwọn ìjọ kan ti dara pò mó Ìjọ Methodist Congregational láti ìgbà náà. Ìjọba jẹ àpapọ̀ àwọn ètò Methodist àti Congregational, pèlú ìşàkóso episcopacy tí a kọ. Àwọn ìjọ máa n pe àwọn pásítò tiwọn, wọn sì máa n yan àwọn, şùgbón àwọn ìpàdé àdúgbò, agbègbè àti gbogbogbò wà. Ìjọ yí tún máa n fọ ẹşẹ̀ èyí tí ó wópò fún àwọn Methodist.

1885.Charleston, South Carolina.**Şòşì Episcopal ti Reformed Methodist Union**Wón bèrẹ̀ pèlú yíyọ kúrò nínú Şòşì Onímò-ẹkọ Adúláwò ti Áfíríkà. Ohun tó fa ìpínyà ni àrìyànjiyàn lórí yíyan àwọn aşojú mínísítà sí ìpàdé gbogbogbò. Ní àkókó, wọn pinnu láti má şe ọmọ ìjọ Episcopal, wọn sì gba gbogbo ètò Şòşì Onímò-ẹkọ Adúláwò ti Methodist ní àwọn ìpàdé gbogbogbò tí wọn şe ní ọdún 1896 àti 1916.

1907.Jacksonville, Florida.**Ìjọ Métòdìsì ti Áfíríkà Òmìnira**Àwọn òjísẹ̀ méjìlá tí wọn fi Şòşì Episcopal ti Áfíríkà sílẹ̀ ni wọn dá sílẹ̀ léyìn àrìyànjiyàn pèlú àwọn olùdarí agbègbè ìjọ náà. Wọn kọ ìwé tuntun kan nípa ẹkọ ìjọ, ẹkọ, àti ọfin tí àwọn ìpàdé gbogbogbò n şe àtúnşẹ̀ láti ìgbà dé ìgbà. Àwọn àpilẹ̀kọ ìsìn mèèèdògbón tí ó wà nínú rẹ̀ kò yí padà. Ó dùn mọni láti kíyèsí pé a n şe àyípadà sí ẹkọ àti ìşẹ̀ ìjọ nígbà tí Májèmú Tuntun kò yí padà fún ohun tí ó lé ní ọdún 1900. Àwọn ọfin àti ẹkọ ìjọ Olúwa sì jẹ ọkan náà bí a şe n kọ ọ, şùgbón àwọn èniyàn n şètò àwọn ìjọ wọn sì n yí àwọn ọfin, ìjọba, àti àwọn ẹkọ padà láti ìgbà dé ìgbà.

1939.Ìlú Kansas.**Şòşì Methodist Episcopal, Şòşì Methodist Episcopal, Gúúsù,**àti **Şòşì Métòdìsì Pùròtèsítàntì,**papọ̀ wa labẹ̀ orukọ naa**Şòşì Methodist.**

1939.Àrìwá Károlíníà.**Şòşì Methodist ti Àwọn Èniyàntèlẹ̀** ẹkọ ìşọra àti ìwà mímọ̀. Àwọn olùdásílẹ̀ ìjọ yí fi Şòşì Methodist sílẹ̀ ní àkókò ìşòkan àwọn şòşì Methodist pàtàkì méta náà.

1939. Şòşì Gúúsù MethodistNí ti ẹkọ kan náà ni Şòşì Methodist Episcopal, láti Gúúsù níbi tí ó ti wá. Wọn tako ìdàpọ̀ şòşì náà pèlú àwọn Methodist ti Àrìwá nítorí “àìşòótó” àti ìpèyìndà tí a rí nínú rẹ̀. Wọn gbìyànjú láti şe ìgbàgbọ̀ John Wesley. Wọn kò ní àwọn bíşòbù, şùgbón wọn ní àwọn ìpàdé ọdọdún àti gbogbogbò déédéé. Àwọn ìjọ àdúgbò ni ó ni dúkiá wọn, wọn sì pe àwọn òjísẹ̀ wọn ní tiwọn.

1942.Ash Grove, Missouri.**Ìjọ Methodist Pàtàkì**a tun ti mọ ọ gegebi**Ìjọ Methodist Independent Fundamental**ti berẹ̀ ni**1942**àti ètò ní**1948.**Àiní itẹlórùn pèlú ìşòkan àwọn ìjọ méta pàtàkì ní ìjọ Methodist**1939,**àti ìgbàgbọ̀ pé àwọn ilànà àti ẹkọ ìsìn Wesley àtijọ̀ yóò jiyà, ló fà á tí wọn fi dá ìjọ tuntun yí sílẹ̀ láti di ẹkọ “ìpilẹ̀” ti Methodist mú. Kò sí àwọn bíşòbù nínú ìjọ yí, şùgbón wọn ní olùdarí agbègbè àti akòwé. Ìjọba jẹ aşojú ju ti ọpọ̀lọ̀pọ̀ àwọn ẹgbé Methodist míràn lọ. Àwọn òjísẹ̀ àti àwọn ọmọ ìjọ ní ìdìbò dọgba ní àwọn ìpàdé ọdọdún.

1946.Memphis, Tennessee.**Şòşì Methodist Evangelical**ní “ìpilẹ̀” nínú ẹkọ, ìhìnre nínú ètò, àti ìjọ nínú ìjọba. Ìjọ yí kúrò nínú Şòşì Methodist láti tako ìjọba alákoóso àti itẹ̀sí sí ìgbàlódé. Wọn tako lílo àşà ìgbàlódé, ẹkọ, tàbí onírúurú “ìgbàlà” àşà míràn. Àwọn ìjọ àdúgbò n şàkóso àti nínú dúkiá tiwọn àti

Wọn yan àwọn olùṣò-àgùntàn tiwọn. Wọn kì í ṣe ijọ ní tòótọ́, wọn ní àwọn olùtọ́jú agbègbè àti onírúurú ìpàdé agbègbè àti gbogbogbò. Wọn ní Olú-iṣẹ́ kárí ayé ní Wichita, Kansas.

1950.Lágàrì, Tennessee.**Ṣòṣòṣì Methodist ti Cumberland**jé egbé kékeré kan tí wọn fà ara wọn láti inú Ṣòṣòṣì Methodist Congregational láti tako àwọn òràn èkọ́ àti ìrísí ijọba. Ó ní ìgbìmọ́ gbogbogbò gégé bí egbé olórí ìṣàkóso ó sì yan ààrẹ́ dípò bíṣòṣòbù.

1968.Dallas, Texas.**Ṣòṣòṣì Mètòdìsì**àti**Àwọn arákùnrin tí wọn jọ jẹ ajíhìnre**,Àwọn méjèjì ti Methodist wá papọ́ gégé bí**Ìjọ Àpapọ́ Methodist**.

1984.Memphis, Tennessee.**Ṣòṣòṣì Episcopal ti Kristeni ti Methodist**jé àyípadà orúkọ tí a ṣe ní ìpàdé gbogbogbò ti**Ṣòṣòṣì Episcopal Methodist Aláwòdè**yí tí ó ti wà láti ìgbà náà**1870**.

Àwọn ijọ Mètòdìsì mélòó ló wà níbè? Àwọn mélòó la nílò? Àwọn mélòó ló n tẹlẹ́ Ìwé Ìgbàgbọ́ tí àwọn ènìyàn kọ? Àwọn mélòó ló n tẹlẹ́ John Wesley? Àwọn Kristeni mélòó ló n tẹlẹ́ Jèsù Kristi? Sé ijọ Mètòdìsì kan dára bí ti òmíràn? Sé a nílò àwọn ijọ Mètòdìsì díẹ́ sí i? Sé àwọn ijọ Mètòdìsì púpọ́ sí i yòò mú èsìn Kristeni sunwọn sí i?

Methodist Timelines

YEAR

1729

METHODIST

The Wesleyan Connection

1791

1787-1816

African Methodist Episcopal

1796

African Methodist Episcopal Zion

1805

Union Church of Africans
African Union Church

1813

Union American Methodist Episcopal -

1810-1829

Primitive Methodist USA

1830

Methodist Protestant

1845

Methodist Episcopal, South

1852

First Congregational Methodist
Congregational Methodist

1860

Free Methodist of North America

1866

African Union First
Colored Methodist Protestant

1870

Colored Methodist Episcopal

1881

- New Congregational Methodist

1885

-- Reformed Methodist Union Episcopal

1907

- Independent African Methodist Episcopal

1939

The Methodist Church

1939

People's Methodist

Southern Methodist

1942

Independent Fundamental Methodist

Fundamental Methodist

JERUSALEM TUNTUN

Àwọn àjọ méjì ló wà tí wọn ní pè ní 'Swedenborgians', òkan ni wọn ní pè ní **Àpéjọpò Gbogbogbò ti Jerúsálémù Tuntun**, àti èkejì ni a ní pè ní **Ìjọ Àpapò ti Jerúsálémù Tuntun**. Àwọn méjèèjì wá láti inú àwọn iwé àti ètò ìsìn ti Emmanuel

Swedenborg, ẹni tí ó gbé ayé láti ọdún 1688 tífí di ọdún 1772.

Emanuel Swedenborg jẹ onímò sáyènsì, onímò ogbon èrò, àti onímò nípa èsìn ará Sweden. Swedenborg ẹ ọpọlọpọ àfikún sí ìmò ìṣirò, kẹmísírì, fisìsì, àti ìmò nípa ẹdá. Ní ọdún 1745, Swedenborg sọ pé ọun ti ní ìrírí ìran tó ju ti ẹdá lọ, ó sì bèrè sí í kékọ́ nípa ẹkọ́ ìsìn. Ó ẹ ètò ìsìn kan tó dá lórí ìtumò àpẹjúwe fún àwọn iwé mímọ́ gégé bí ilànà tó sọ pé ọun ti gbà láti ọdọ́ Ọlórún. Ní ọdún 1757, ó sọ pé idájọ́ ikẹyin wáyé níwájú rẹ, àti pé àkókò Ìjọ Kristeni ti dọpin. Ìjọ tuntun kan gégé bí a ti sọ tẹlẹ́ gégé bí Jerúsálémù Tuntun nínú iwé Ịṣípáyá ni a dá nípasẹ́ ịṣẹdá àtòrunwá. Swedenborg ti kòwé tẹlẹ́ lórí àwọn kókó ọrọ́ nípa ojú iwòye rẹ nípa ịṣẹdá ohun èlò, àti àlàyè rẹ nípa ìbáṣepọ́ láàárín ohun èlò àti ọkàn. Ní báyií, gégé bí Swedenborg ti sọ, ayé àdánidá gba òtítọ́ rẹ láti inú wíwà Ọlórún, ẹni tí iwà Ọlórún rẹ di èniyàn nínú Jèsù Kristi. Ètè tó ga jùlọ ni láti ẹ àṣeyọ́rì ìbáṣepọ́ pẹlú Ọlórún nípasẹ́ ifẹ́ àti ogbon.

Àwọn ọmọlẹyin Swedenborg, tí a tún mò sí àwọn ará Swedenborg, gbà pé àwọn iwé ẹkọ́ ìsìn rẹ jẹ èyí tí a mí sí láti ọdọ́ Ọlórún. Kò ní èrò láti rí èsìn tuntun kan. Níbo la ti gbọ́ èyí rí? Ní ọdún 1787, a ẹtò àwọn ọmọlẹyin rẹ ní England gégé bí ẹya ìsìn ọtọ̀tọ̀ láti ọwọ́ òtèwé ilẹ̀ Gẹ̀ẹ̀sì, Robert Hindmarsh.

Kíkà iwé Ịṣípáyá 21 sọ fún wa nípa Jerúsálémù Tuntun, kíkà náà sì béèrè pé kí àwọn ịṣẹlẹ́ mìíràn ẹlẹ́ tí ó bá ẹlẹ́ ní ọdún 1757. Ó yẹ kí ó ti dá ayé kan tí ó yàtò sí èyí tí a ní gbé ní ìsinsinyí. Ẹ jẹ kí a wo Ịṣípáyá 21:1-5. *"Mo sì rí iaọrun tuntun atiaayé tuntun; nítorí ọrun àkókọ́ àti ayé àkókọ́ ti kojá lọ; kò sì sí mọ̀dokun. Èmi Jòhánù sì rí ilú mímọ́ náà, Jerúsálémù Tuntun, tí ń sọkalẹ́ láti ọrun wá láti ọdọ́ Ọlórún, tí a ti pèsè sílẹ́, gégé bí Ịyàwó tí a ẹ lọṣọ́ fún ọkọ́ rẹ. Mo sì gbọ́a Ohun ní láti ọrun wá, tí ó ń wí pé, "Wò ó, àgọ́ Ọlórún wà pẹlú àwọn èniyàn, yóò sì máa bá wọn gbé, wọn yóò sì jẹ èniyàn Rẹ, Ọlórún fúnrarẹ́ yóò sì wà pẹlú wọn, yóò sì jẹ Ọlórún wọn." Ọlórún yóò sì nu omijé gbogbo nù kúrò ní ojú wọn; kí yóò sì sí ikú mọ́, bèbẹ́ ni kí yóò sì ìrora mọ́; nítorí àwọn ohun àtijọ́ ti kojá lọ. Ẹni tí ó jókòó lórí itẹ́ náà sì wí pé, "Wò ó, mo sọ ohun gbogbo di tuntun." Ó sì wí fún mi pé, "Kòwé: nítorí àwọn nńkan wọnyí jẹ ọ́tọ́ àti ọ̀dodo."*

Şé ikú àti ìrora ti dọpin ní ọdún 1757? Şé omijé ti di ohun àtijọ́? Şé àwọn nńkan àtijọ́ ti kojá lọ? Şé àwọn ìtumò Swedenborg gégé bí ìtọ́ni tí Ọlórún gbà? Şé àkókò Ìjọ Kristeni ti dọpin?

Şọ̀òşì Episcopal

Nínú **1773 Şọ̀òşì Episcopal Àtúnşẹ** Àwọn àlùfàà àti àwọn ọmọ́ ịjọ Episcopal Protestant ló ẹtò rẹ ní ilú New York. Àrìyànjiyàn àti àrìyànjiyàn wọn wà pẹlú àşà ìbílẹ́, ịṣẹ́ àlùfàà, àti wíwà Kristi nínú Oúnjẹ Alé Olúwa nínú àwọn èròjà búrédì àti wáinì. Gbogbo àwọn onígbaḡbọ́ ni "àlùfàà ọba". Ịjọsìn şì ń lo iwé àdúrà, şùgbon wọn tún un ẹ láti mú àwọn ohun tí kò dára tí ó ní í ẹ pẹlú ịṣẹ́ àlùfàà kúrò. Wọn dá Ịjọ Episcopal Reformed sílẹ́ şáájú àti lotò sí Ịjọ Episcopal.

Ịjọ Episcopal ni Şọ̀òşì England gégé bí a ẹ ẹtò rẹ ní Orílẹ̀-èdè Amérikà léyin Ogun Àgbáyé. Àwọn olùgbé ní Jamestown, Virginia ló mú Àşà Anglican wá sí Amérikà ní ọdún 1607. Şọ̀òşì yií lágbára ní New York àti Pennsylvania, ó sì ní àwọn ọmọlẹyin díẹ́ ní guúsù àti ní apá iyókù New England.

Nítorí iyípadà náà, ìsopò pèlú Şòşì England kò lágbára. Ọpòlọpò àwọn àlùfáà ní New York fẹràn Great Britain, şùgbọ̀n ìdúróşinşin sí àwọn agbègbè ijọba nígbà iyípadà náà mú kí àwọn ohun ìní wọn pò sí i. Bísọ̀bù New York ló dáàbò bọ̀ wọn. Nígbà tí wọn dé òmìnira ìşèlú, ìdè tí ó so àwọn ijọ Anglican mọ̀ Şòşì England ni wọn gé kúrò. Àwọn şòşì ti béèrè tẹ̀lẹ̀ pé kí Şòşì England ya àwọn bísọ̀bù sí mímọ̀ kí Şòşì England sì fowọ̀ sí wọn. Àjọ tuntun ni a nílò nísinsinyí. Ọpòlọpò àwọn ijọ Anglican ni a mọ̀ sí àwọn şòşì Episcopal Protestant tàbí àwọn ijọ Catholic Protestant báyií. Ní ọ̀dún 1785, àpèrò àwọn aşojú láti onírúurú ijọ Anglican bẹ̀ Bísọ̀bù Canterbury láti gba àşẹ̀ láti ọ̀dò ìgbìmò aşòfin láti ya àwọn bísọ̀bù Amérikà sí mímọ̀. Wọn gba àşẹ̀ yií ní ọ̀dún 1787. Nígbà diẹ̀ şáájú èyí, ní ọ̀dún 1784, àlùfáà kan láti Connecticut gba iyàsímímọ̀ láti ọ̀dò àwọn bísọ̀bù ní Scotland.

Nínú**1789**gbogbo ijọ rán àwọn aşojú lo sí àpéjọpò kan tí a şe ní Philadelphia. Wọn şètò egbé kan tí ó dá dúrò ní àpéjọpò yií, wọn sì pe orúkọ wọn ní “Egbé kan tí ó dá dúrò”**Şòşì Episcopal**.Wọn gbé gbólóhùn kan kalẹ̀ pé ijọ tuntun náà kò ní èrò láti kúrò ní “kò sí ohunkóhun tó şe pàtàkì nínú èkọ̀, ìbáwí, tàbí ijọsin” kúrò ní Şòşì England. Àdéhùn yií tún fowọ̀ sí ọ̀fin kan, ó sì gba, pèlú àwọn iyàtò diẹ̀, Ìwé Àdúra Àpapò ti Anglican. Ní ọ̀dún 1801, wọn fowọ̀ sí àtúnşe kan nínú Àdéhùn 39 ti isin, gégé bí wọn şe şe àtúnşe sí àwọn iyípadà ìşèlú ní orílẹ̀-èdè tuntun náà.

Ní ìşe, Ìjọ Episcopal ní tẹ̀lẹ̀ àşà Roman Catholic àti Evangelical, pèlú àwọn àtúnşe kan náà, ó jọ ti Ìjọ England. Bíbélì ni ìlànà kan şoşo nínú àwọn ọ̀ràn ìlànà, şùgbọ̀n gégé bí a şe túmò rẹ̀ nínú “èkọ̀ èkọ̀” Bíbélì ọ̀de ọ̀nì. A gba Ìjẹwọ̀ Àpósítèlì àti Ìjẹwọ̀ Àpósítèlì Nicene gégé bí gbólóhùn ìgbàgbọ̀. A gbà pé Àwọn Àpilẹ̀kọ̀ Ẹ̀sìn 39 náà jẹ̀ ohun tó ní í şe pèlú ìtàn, şùgbọ̀n wọn kò şe pàtàkì gégé bí èkọ̀. Ìribomi ọ̀mọ̀ ọ̀wọ̀ àti ìtúsílẹ̀ fún ìtẹ̀bomi dípò ìtẹ̀bomi Májẹ̀mú Tuntun wà nínú Àwọn Àpilẹ̀kọ̀ Ẹ̀sìn àti Ìwé Àdúra Àpapò.

Ìjọba Ìjọ Episcopal jẹ̀ tiwantiwa. Àwọn agbègbè máa ní para pò di ijọ, pèlú orúkọ ìlú, ipínlẹ̀, tàbí agbègbè. Àwọn ijọ máa ní para pò di ijọ. Àpéjọpò gbogbogbò ní ilé àwọn bísọ̀bù àti ilé àwọn aşojú. Àwọn olùdarí ìşẹ̀ ìránşẹ̀ ni àwọn diákónì, àlùfáà, àti bísọ̀bù.

Àwọn ọ̀mọ̀ egbé gbà pé ìpiscopate náà ni ó ti wá láti ọ̀dò àwọn aposteli, şùgbọ̀n gbogbo wọn kò gbà pé piscopate náà ní ìrísí rẹ̀ báyií jọra ní ìşẹ̀ pèlú èyí tí a rí nínú rẹ̀.Májẹ̀mú Nevv.

Ìyapa ti wáyé lórí àwọn ọ̀ràn gbígbà àwọn obìnrin sí àwọn ìlànà mímọ̀, (1970s), ìwé Àdúra Àpapò tí a túnşe (1979), àti àwọn ọ̀ràn àwùjọ tuntun pèlú ipò ijọ tí ó níí şe pèlú ìbálòpò èniyàn.

Èka isin náà jẹ̀ ọ̀mọ̀ egbé Ìgbìmò Orílẹ̀-èdè ti Àwọn Şòşì Kristi ní Orílẹ̀-èdè Amérikà, Ìgbìmò Àgbáyé ti Àwọn Şòşì, ó sì ní şişẹ̀ nínú Egbé Àwọn Onímò nípa Ìşòkan, ó ní gbìyànjú láti mú kí ijọ Kristeni kan wà ní ìşòkan. Ní àwọn ọ̀dún àipé yií, ifé sí ìbáşepò tímótímọ̀ pèlú àwọn egbé tí kì í şe ti Kristeni wà.

Àwọn ibèèrè wa ni: Njé Ìjẹwọ̀ Àpósítèlì, Ìjẹwọ̀ Àkọ̀kọ̀ Nicene, Àwọn Àpilẹ̀kọ̀ Ẹ̀sìn, àti Ìwé Àdúra Àpapò jẹ̀ ìtọ̀şonà tó dára fún isin bí Májẹ̀mú Tuntun ipilẹ̀şẹ̀ yóò şe jẹ̀ nikan? Njé Ìjọ Episcopal dára bíi ti Şòşì England, Şòşì Katoliki, tàbí ti àwọn ijọ Evangelical? Njé ijọ kan dára bíi ti òmíràn? Kí ló dé tí wọn fi pọ̀ndandan?

Àwọn arákùnrin ìşòkan

Àwọn Arákùnrin Ìşòkan ní Orílẹ̀-èdè Amérikà, a rí wọn ní ijọ méji; **Ìjọ Àwọn Ará Ìşòkan nínú Kristi (Ìlànà Àtijọ̀)**, àti **Ìjọ Kristeni Àpapò**. Àwọn **Ìjọ Àwọn Ará Ìfẹ̀-inú-Ẹ̀ni-Jẹ̀-Àjọpò Àwọn Ọ̀mọ̀-Egbé Evangelical** èyí tí a ti para pò mọ̀ Şòşì United Methodist báyií ni tí tí di ìgbà tí wọn fi para pò, èka kan lára egbé yií ni. Ní àkọ̀kọ̀, ọ̀kan lára wọn ni.

ẹgbé wọn, wọn jẹ ijo kan tí ó wá láti inú iṣẹ Phillip William Otterbein àti Martin Boehm. Iṣẹ yíi wáyé láàrín àwọn ará Germany ní Pennsylvania, Virginia, àti Maryland. Àwọn ọkùnrin wònyí ni a yàn gégé bí bíṣọ̀bù ní ipàdé kan ní oṣù keṣà-án, **1800**, èyí tí ó dá Ijo Àwọn Ará Iṣòkan nínú Kristi sílẹ. Ijo yíi jẹ Methodist gidigidi nínú ijoba, ẹkọ, àti iṣe. Ìlànà wọn ni a fi ṣe àwòkóṣe Ìlànà Methodist.

Wọn da ijo àwọn arákùnrin tí wọn para pọ̀ nínú Kristi àti ijo àwọn oníwàásù pọ̀ mọ̀ ijo àwọn oníwàásù Evangelical United Brothers ní Johnstown, Pennsylvania, ní ọdún 1946, wọn sì ti dara pọ̀ mọ̀ ijo United Methodist. Njé èyíkéyíi nínú àwọn iṣòkan wònyí ti mú ijo sún mọ̀ ẹkọ̀ Májè mú Tuntun? Njé àwọn ijo wònyí ti gbà láti gba ẹkọ̀ àwọn ènìyàn, wọn sì ti gbà láti tako ara wọn lórí àwọn ọ̀ràn ẹkọ̀ tí wọn fi ipilẹ̀ wọn lélẹ̀ ní àkókó?